

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἑκάστη ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λωφ. Παναπιστηρίου 89.

6 Μαΐου 1884

Ο ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΤΗΣ ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΜΠΟΥ

(Συνέχεια ἴδις προηγ. φύλλων)

Β'.

Κατὰ τὰς τέσσαρας τῆς πρωῆς ἀφῆκα πλέον τὸ βρογχιτιδίον μου δὲν εἶχα βεβαίως ἐντελῶς καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἀναπαυθῆ, ἀλλὰ τὸ οἴκημα δὲν ἦτο πλέον ὑποφερτόν. Μὲ εἶχον καταφάγει οἱ ψῦλλοι. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἔχετε παρατηρήσει ὅτι τὰ ζωύφια ἐκεῖνα κυνηγοῦσι πρό πάντων τοὺς ξανθοὺς ἀναγκάζουσι λοιπὸν νὰ ἐξέλθω εἰς τὸ ὑπαίθριον διὰ νὰ τιναχθῶ. Ζητῶ νὰ μοῦ δείξουν καὶ τοῦ Λεοπόλδου τὸ οἴκημα καὶ τὸν εὐρίσκω γράφοντα ἐπὶ τῶν γονατῶν του.

« Τὰ βλέπεις λοιπὸν! τῷ λέγω, ὅτι δὲν φρονεῖνται πάντοτε οἱ ἄνθρωποι. »

Ἐκεῖνος μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἔκλεισε τὸ χαρτοφυλάκιόν του καὶ τὸ ἔρριψε χαμαὶ ἐπὶ τοῦ χωματοστρώτου ἐδάφους τῆς καλύβης του.

« Ὑπάγωμεν νὰ περιπατήσωμεν, εἶπεν ἡ θεὰ εἶναι ἐξαισία ἀπὸ ἐδῶ. »

— Ἡ θεὰ! τέτοιαις ὥραις! Ἐχομεν τόσα νὰ εἴπωμεν διὰ σέ, δι' ἐμέ, διὰ τὴν νίκην! Ἐλάβεσ τῶρα πρῶτον τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός, παιδί μου, καὶ ἂν ἔφερές μαζί σου καθρέπτην θὰ κάμης καλὰ νὰ ἴδῃς τὸ ἔνδοξον πρόσωπόν σου!

— Δὲν βαρύνεσαι, ἀπλοῦς στρατιωτικὸς περίπατος!

— Πολὺ μετριόφρων εἶσαι, καλέ μου, δὲν ἦτο στρατιωτικὸς περίπατος, ἀλλὰ κατόρθωμα στρατιωτικόν, τὸ ὅποιον ἀφεικτικῶς θὰ ἀναγραφῆ εἰς τὸν Μητόρορα τοῦ Στρατοῦ. Εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου; ὑπῆρξες εὐτυχής; Τί εἶδες; τί ἔκαμες; τί ἠσθάνθη;

— Κατὰ πρῶτον ἐφοβήθην τρομερὰ μῆπως φοβηθῶ.

— Τὸ ἔξεύρω αὐτό, παλληκᾶρι μου, ἔπειτα;

— Ἐπειτα . . . Τίποτε.

— ἠσθάνθησ ὅτι διστάζων περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου εἶχες ἀναξίως συκοφαντήσει τὸν υἱὸν τοῦ πατροῦ σου. Ὁργίσθησ τότε καὶ ἐπειδὴ ὅταν τις ὀργίζεται θέλει μὲ καποῖον νὰ ξεθυμάνῃ, ἐξεθυμανεῖ εἰς τὴν βᾶχιν τοῦ ἔχθρου. Δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Περίπου.

— Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν ἐφέρθησ ἄσχημα διὰ πρωτόπειρος 'πού εἶσαι . . . Ἄλλ' ἄς ὑπάγωμεν τῶρα εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν λόχων.

— Τί νὰ κάμωμεν;

— Διάβολε! Νὰ ἀκούσωμεν τὴν διαταγὴν τῆς ἡμέρας. »

Ἐκοκίνισεν ὡς παιδίον, τὸ ὅποιον συλλαμβάνουσι κλέπτον γλυκίσματα καὶ ἐπροφασίσθη ὅτι δὲν ἠδύνατο, διότι ἤθελε κατεπειγόντως νὰ στείλῃ τὸ γράμμα τῆς μητροῦ του. Ἡ ἐπιμονὴ του νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν συνάθροισιν μοὶ ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν, δὲν ἤξευρα τί νὰ εἴπω καὶ ἐσκέφθην μήπως εἶχεν ὑποπέσει εἰς καμμίαν ἀδυναμίαν καὶ καμμίαν παρεκτροπήν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὴν διαταγὴν τῆς ἡμέρας. Ἄλλὰ πού! τὸ πρῶτον ὄνομα, τὸ ὅποιον εἰς τὰ ὦτά μου ἀντήχησεν ἦτο τὸ ὄνομά του. Ὁ στρατηγὸς εὐχαρίστει τὸ στρατεύμα διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ διαγωγὴν, ἔκαμνε δὲ εἰδικὴν μνεῖαν τοῦ θάρρους, ὅπερ τινὲς εἶχον δεῖξει ἐν τῇ συμπλοκῇ καὶ τοῦ ἠρωϊμοῦ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ δὲ Γαρδελιῦξ, ὅστις, μόνος, εἶχε σπεύσει εἰς τὸ μέσον τῶν Ἀράβων ἵνα σώσῃ δώδεκα ἄνδρας τοῦ λόχου του, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀσυνέτως ἐκτεθῆ. Ὁ αὐτὸς δὲ ἀξιωματικὸς καὶ ἄλλο εἶχε κάμει κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατόρθωμα, πρῶτος εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ ὄχυρωμένον φρούριον τῶν Βένι-Γάλα.

Μὲ φαντάζεσθε οὔτε λέξιν ἤκουον πλέον, τρέχω πρὸς τὴν καλύβην του. Ἀκόμη ἔγραφε! Πετῶ τὰ παληόχαρτά του εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀρχίζω τὰς ἐπιπλήξεις.

— Οὔτω λοιπὸν φέρεσαι πρὸς τοὺς φίλους σου! Μὲ περιπαίζεις ὡς νὰ ἦμην βλάξ, ὡς νὰ ἦμην κτῆνος! Δι' αὐτὸ δὲν ἤθελες νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν συνάθροισιν; Ἠξέυρες, ἀνόητε, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐπαινεθῆς. Ἐπολέμησες ὡς λέων καὶ φοβείσαι νὰ τὸ ἀκούσῃς; Καὶ μὲ ἔκαμες νὰ διστάσω σχεδὸν περὶ τοῦ θάρρους σου!

Ῥμίλου, ἐφώναζα, ἐκλαῖα, τὸν ἐφίλου καὶ τὸν ἐγρόνθιζον ὡς καλὸς Ἀλσατός.

Ἐκεῖνος δὲ, κάτωχρος, μὲ ἐκτύταζε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς.

« Συγχώρησόν με, μοὶ ἔλεγε, δὲν ἦμην βέλαιος . . . δὲν ἤξευρα ἂν ὅσα μοὶ συνέβησαν ἦσαν τῷ ὄντι ὅ,τι πρέπει νὰ ὀνομάζηται στρατιωτικὸν ἧχος. Διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμησα γὰ ἔλθω.

μαζί σου εις τὴν συνάθροισιν, διότι ἐπὶ τέλους ἂν ὁ στρατηγὸς δὲν ἤθελεν ἀναφέρει τὸ ὄνομά μου δὲν θὰ ἐτόλμων μὲν νὰ ἔχω παράπανα, ἀλλὰ θὰ τὸ ἠσθάνομην. . . .

— Δὲν ὑπῆρχε, φίλε μου, φόβος δι' αὐτό, ὁ στρατηγὸς εἶναι δίκαιος καὶ ἠξεύρει νὰ διακρίνη τοὺς ἀνθρώπους του.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα! Πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ τὸν εὐχαριστήσω.

— Ἐχεις καιρὸν ἔπειτα· τώρα θὰ ἀναπαύηται διότι ἀρκετὰ ἐκοπίασε χθὲς διὰ τὴν ἡλικίαν του.

— Τότε λοιπὸν ἄς περιπατήσωμεν. Αἰσθάνομαι ἀνάγκην περιπάτου.

— Εἶσαι εὐτυχὴς νὰ θέλῃς τώρα περίπατον! »

Μαζεύω τὰ χαρτῖα του καὶ μαζί ἐξερχόμεθα.

Πάντες οἱ συναδελφοί, τοὺς ὁποίους συνέβαινε νὰ ἀπαντῶμεν, τὸν ἐπλησίαζον καὶ τὸν συνέχαιρον. Ἐκείνος ἐκοκκίνιζε καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος τὰ ἔχανα ὀλίγον ὡς ἂν ὄλη του ἢ δόξα μὲ ἔρραιναν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Οἱ στρατιῶται τοῦ ἔκαμνον τὸ σχῆμα μὲ ἓνα ἄερα, ὁ ὁποῖος ἐσήμαινε· δὲν χαιρετῶ τὸν βαθμὸν σου, ἀλλὰ τὴν γενναίαν σου καρδίαν. Ὁ Μαρκοῦ, ὁ ἰατρός, ὅστις ἐπληρώθη ἀπὸ τοῦ φορητοῦ νοσοκομείου μᾶς ἀγγέλλει τὰς ἀπωλείας, τὰς ὁποίας εἰχομεν πάθει ἑνδεκα νεκροί, τριακοντα πέντε τραυματισμένοι ἐξ ὧν δέκα βαρῆως, οὐδείς ἔλειπεν ἄλλος, λαμπρὸν πρᾶγμα! « Ἄν δὲν εἴσθε σεῖς, λέγει πρὸς τὸν Λεοπόλδον, οἱ Ἀραβες θὰ μᾶς συνελάμβανον καμμίαν δωδεκάδα αἰχμαλώτων. »

Ὅσον προχωροῦμεν, τόσο ἀυξάνουν τὰ συγχαρητήρια καὶ τόσο ἐκείνος στενοχωρεῖται. Μὲ παρασύρει πρὸ τοῦ λόγου, ὅστις ἐπανεφέρει τοὺς σᾶκκους καὶ τὰς ἀποσκευὰς. Ὁ λοχαγός, γέρον στρατιώτης, ὅστις μετὰ ἓν ἔτος ἐμελλε νὰ λάβῃ τὴν ἀποστρατεῖαν του δὲν εἶχε δὲ ἀκόμη παρασημοφορηθῆ, μᾶς ἀναγνωρίζει μακρόθεν καὶ φωνάζει.

« Ἐ! παιδιὰ! δὲν ἐλάβετε ἀνάγκην ἀπὸ ἡμᾶς διὰ νὰ θερίσετε δάφνας; ὁ κ. δὲ Γαρδελύξ δὲν ἄφησε καὶ δι' ἄλλους. »

Ἐκοκκίνισε καὶ πάλιν ὅσον ἠδυνήθη καὶ ἤρχισε νὰ ἀπολογηται ὅπως ὅπως. Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ οἰκημά του μοι λέγει ὅτι θέλει νὰ τελειώσῃ τὸ γράμμα· τινὲς τραυματισμένοι ἐπρόκειτο εἰς τὰς δύο νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Βίσκραν.

« Ἐλπίζω, τῷ λέγω, ὅτι θὰ λάβῃς ἀντίγραφον τῆς διαταγῆς τῆς ἡμέρας διὰ νὰ τὸ στείλῃς εἰς τὴν μητέρα σου; »

— Ὅχι.

— Διὰ τί;

— Διότι δὲν ἀγαπῶ νὰ συντάττω ὁ ἴδιος τὴν ἱστορίαν μου· νομίζω ὅτι καὶ χωρὶς νὰ κάμνω ταιαύτως ἀνοησίας εἶμαι ἀρκετὰ γελοῖος.

— Ἐχουν δίκαιον νὰ λέγουν ὅτι ἐν μόνον

βῆμα χωρίζει τὸ ὑψηλὸν ἀπὸ τοῦ γελοίου, ἀφ' οὗ καὶ σὺ συγγέεις τὰ δύο πράγματα. Ἐγὼ ὅμως θὰ παραγγείλω εἰς τὸν ἐπιλοχίαν σου νὰ ἀντιγράψῃ τὴν παράγραφον, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος περὶ σοῦ διὰ νὰ τὴν στείλω εἰς τὴν Κυρίαν δὲ Γαρδελύξ.

— Ἀφ' οὗ ἔχεις ὄρεξιν, κάμε το. Ἀλλὰ γράφω τόσο μακρὰς ἐπιστολάς καὶ τόσο ὀλίγον καιρὸν ἔχει διαθέσιμον ἢ μῆτηρ μου, ὥστε φοβοῦμαι ὅτι ρίπτει εἰς τὸ καλάθιον τῶν ἀχρηστων ὅσα γράμματα φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Βίσκρας.

— Ἄλλ' ἢ δεσποινὶς Ἐλένη θὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρως ἀσχολίας! Ἄν ἐπεμπα πρὸς αὐτὴν τὸ ἀντίγραφον θὰ ἐθύμωνες;

— Κάμε ὅ,τι θέλεις.

— Καλὰ λοιπὸν, στάσου.

Μετὰ μίαν ὥραν ἔκλειε ἐντὸς φακέλλου τὸ ἀπόσπασμα τῆς διαταγῆς τῆς ἡμέρας ἀντιγεγραμμένον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον γράψιμον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν δόξαν τῶν ἐπιλοχιῶν καὶ ἐνίοτε τοὺς ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ γείνωσιν ἀξιωματικοί. Ἐπρόσθετα δὲ καὶ ἐγὼ τὰ ἐζήτη:

« Ὁ λοχαγός τῶν Ἐπιτελῶν Κάρολος Βρουννερ, ὑποβάλλει τὰ ταπεινά του σεβασματὰ πρὸς τὴν δεσποινίδα Ἐλένην δὲ Γαρδελύξ καὶ μετὰ χάρ᾽ τῇ διαβιβάζει τὸ ἐπόμενον ἀντίγραφον, τὸ ὁποῖον ἢ μετριοφροσύνη ἐνός νεαροῦ ἤρωος θὰ ἐκράτει ἴσως κεκρυμμένον. »

Τῷ εἶδειξα τὴν ἐπιστολὴν ἀνοικτὴν καὶ τῷ εἶπον.

— Θέλεις νὰ τὴν ἀναγνώσῃς;

— Ὅχι, ἂν ἤθελα νὰ τὴν ἀναγνώσω, ἠμποροῦσα νὰ τὴν γράψω καὶ μόνος μου.

— Πῶς! ἀρχίζω ἀλληλογραφίαν μὲ τὴν ἀδελφὴν σου καὶ δὲν ἔχεις τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃς τί τῆς γράφω;

— Ἀνόητε! δὲν σὲ γνωρίζω λοιπὸν; »

Ἡ λέξις αὕτη ἐχώθη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ ὁ ἀνόητος σκιρτῶν κατεσπάσθη τὸν φίλον του.

Ὁ στρατηγὸς μᾶς ἐκράτησε περιορισμένους καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς κατ' ἐπανάληψιν ἐνομιζομεν ὅτι ἐπέκειτο αἰφνιδίᾳ ἐφοδος τῶν Ἀράβων, τὴν ἐπαύριον προέβημεν εἰς δραστηρίαν ἐξέτασιν τοῦ τόπου. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἢ τούλαχιστον δὲν ἐκινεῖτο, ἐπὶ μίαν δ' ὀλόκληρον ἔβδομηδεκάτῃ τὸ σῶμά μᾶς ἐτήρησε τὰς θέσεις του χωρὶς δι' ὄλου νὰ ἐνοχληθῆ ὑπὸ τῶν πολεμίων. Οἱ στρατιῶται μᾶς εἶχον ὡς ἐναγῶλῃσιν τὸ νὰ καθαρίζωσι τὰς τρεῖς χωρία, τουτέστι νὰ κατεδαφίζωσι τὰς καλύβας καὶ ριζήδων νὰ κόπτωσι τὰ δένδρα. Τὸ ἀνώτατον χωρίον τάχιστα μετεμορφώθη εἰς ὠραῖον μικρὸν στρατόπεδον ὠχυρωμένον, πάντες δ' ὠμολόγησαν ὅτι προτιμωτέρα

ἦτο ἢ σκηνὴ ἀπὸ τὰς ἀθλίαις καλύβας τῶν Ἀράβων.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἡμεῖς διήγομεν ἐκεῖ ἦσαν καὶ ἀμέρμυνοι, ὁ ἐχθρὸς ἐκινεῖτο ὀλόγουρα μᾶς. Οἱ ἔλασσοι ἐκείνοι, τοὺς ὁποίους εἰχομεν ἀποδιώζει ἀπὸ τὰς ἐστίας των, εἶχον διασπαρῆ εἰς τὰς πέριξ φυλάς, γηραιὸς δὲ τις μαρμαροῦθης μονόφθαλμος, ὅστις εἶχεν ὡς ἐρωμένην γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Βένη-Γάλα, ἐκήρυττεν ἱερὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν καὶ παντοῦ εὗρισκεν ἀκρόασιν. Ἐλάχισται, γελοῖαι φυλαὶ φανατισθεῖσαι, ἐνόμισαν ὅτι ἔχουν τινὰ δύναμιν καὶ ἠρῶντο νὰ ἀποτίσωσι τοὺς φόρους. Ποικίλα δὲ καὶ θαυμαστά παραδοξολογήματα διεδίδοντο μεταξύ τοῦ κτηνώδους ἐκείνου ὄχλου. Ἐλέγετο ὅτι ὅλοι τῆς Ἀφρικῆς οἱ μεγάλοι σείκαι συνασπισθέντες εἶχον ἐκστρατεύσει κατὰ τοῦ σουλτάνου τῶν Γάλλων, ὅτι τὸν εἶχον πολιορκήσει εἰς ἓν του παλάτιον καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἵνα σωθῆ ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀλγερίας. Μὲ ὀλίγας λέξεις, δέκα πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν νίκην μᾶς εὐρήθημεν μίαν χαρὰν περικυκλωμένη ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν καὶ αὕτη δὲ ἢ συγκοινωνία μᾶς πρὸς τὴν Βίσκραν εἶχε διακοπῆ. Ὁ μᾶς ἤρχοντο βεβαίως ἐπικουραί, ἀλλὰ τέλος πάντων δὲν μᾶς εἶχον ἔλθει ἀκόμη καὶ μὲ ὄλην μᾶς τὴν νίκην τὸ βέβαιον ἦτο ὅτι δὲν ἤμεθα πολὺ καλά.

Ὁ στρατηγὸς εἶχεν ὅλα τὰ ἄλλα προτερήματα, ἀλλ' ὑπομονὴν ὅμως δι' ὄλου δὲν εἶχεν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ κτυπήσῃ τὴν ἀντίδρασιν κατακέφαλα. Ἡ φυλὴ τοῦ γέροντος μονόφθαλμου, οἱ Βένη-Σαφάρ, πολεμικώτατοι καὶ ὄχι ὀλίγον πλούσιοι, εὗρισκοντο εἰς πέντε λευγῶν ἀπόστασιν. Ὁραῖαν δὲ τινὰ νύκτα μᾶς ἐξυπνίζουσιν ὅλους ἡσυχῶς, τὸ στράτευμα τρυπῶνει μεταξύ τῶν βουνῶν καὶ τὸ πρῶτ' εἰς τὰς ὀκτῶ εὗρισκόμεθα εἰς συμπλοκὴν μὲ τοὺς Ἀραβας.

Ἡ ἡμέρα μᾶς δὲν ἦτο κακὴ. Ἐφρονεῖσαμεν πεντήκοντα ἀνδρας, ἐκάυσσαμεν ἐν λαμπρότατον χωρίον καὶ ἀπεκρούσαμεν ἐξᾶκτις σχεδὸν κατ' ἐπανάληψιν τὰς ἀβλαβεῖς καὶ ματαίας ἐφόδους τῶν πολεμίων, ἀδύνατον ὅμως ἦτο νὰ στρατοπεδύσωμεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Εἶχομεν τραυματίας νὰ ἀνακομίσωμεν, εἶχομεν ἀφήσει καθ' ὁδὸν τὰς ἀποσκευὰς. Ὁ στρατηγὸς ἀπορραίζει νὰ στραφῶμεν ὀπίσω διὰ νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸ στρατόπεδόν μᾶς.

Ὅλοι ἐνόμιζον ὅτι ἢ ὑπόθεσις εἶχε τελειώσει καὶ διὰ τοῦτο εὗρισκοντο ὅλοι εἰς καλὴν διάθεσιν πλὴν τοῦ ἀκροβολιστοῦ μᾶς, ὁ ὁποῖος, τοποθετημένος εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν, δὲν εἶχε λάθει ἀφορμὴν νὰ δευχθῆ. Περιέπαιζον ὀλίγον τὴν ματαιότητά του καὶ ἤρχισα νὰ τῷ λέγω χιλίας παροιμίας σχετικὰς πρὸς τὴν τότε κατάστασιν του· ἄφες νὰ ἴδωμεν, θὰ ἔλθῃ καὶ ἢ ἰδική σου ὥρα καὶ τὰ παρόμοια.

Διὰ νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν Τζέβελ-Γάλα ἔπρεπε νὰ διανύσωμεν τραχύτατον ὄρεινόν ὄρεον, ἀναβάσεις, καταβάσεις, καὶ ὀμαλὴν ὁδὸν καθ' ὄλου. Ὁ τόπος ἄλλως ἦτο ὠραῖος. Ἐβαινον ἐγὼ ἐπιππος μὲ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ διηρχόμεθα ὄρητικόν, ἀλλὰ διαυγέστατον χειμάρρον, ὅστις ἔρρεεν ἐπὶ λευκοτάτων στοργυλῶν πετρῶν. Ἐμπροσθὲν μᾶς ὀλόκληρος ἀναθάθρα κορυφῶν, ὑπερανῶ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ἢ κορυφὴ τοῦ Τζέβελ-Δερράτζ χιονοσκεπῆς. Δὲν ἐδιαζόμεθα ἢ πορεία ἐγένετο μετὰ μεγάλης περισκέψεως, καθ' ὅσον μακίστα ὁ ἥλιος ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν του.

« Τέλος πάντων, μοι λέγει ὁ στρατηγός, νομίζω ὅτι ἐγλυτώσαμεν, Βρουννερ! Μετὰ μίαν ὥραν θὰ εἴμεθα εἰς τὰς σκηνὰς μᾶς, ἐντὸς δὲ τριῶν ἡμερῶν οἱ Βένη-Σαφάρ. . . . »

Δυνατὸς καὶ κανονικὸς τουφεκισμὸς τοῦ ἐκοψε τὴν φράσιν. Οἱ Ἀραβες εἶχον ἐπιπέσει κατὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς μᾶς, ἤκουτο δὲ ὄχι μόνον ὁ τουφεκισμὸς των, ἀλλὰ καὶ αἱ κραυγαὶ των.

Ὁ γέρον ἐπέταξε χονδρὴν βλασφημίαν, ἔστρεψε τὸν ἵππον του καὶ μᾶς ἐφώναζεν· « Ἐμπρὸς, ἐξακολουθεῖτε! »

Ὅταν ὁ στρατηγὸς διατάσῃ, δὲν χωρεῖ δευτερός λόγος. Ἄλλ' ὁ γάλλος στρατιώτης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διανύσῃ ἐν τέταρτον τῆς λεύγας εἰς δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ὅταν ἀκούῃ νὰ τουφεκίζωσιν ὀπισθὲν του τοὺς συντρόφους του. Ἐπροχωροῦμεν βραδέως, ἕκαστος δὲ ἀξιωματικὸς ὠθεῖ τοὺς ἀνδρας του λυπούμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸν κίνδυνον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διεκόπτετο τὸ πῦρ καὶ ἐνόμιζες ὅτι τὰ πάντα εἶχον τελειώσει, ἀλλ' ὁ κρότος ἤρχιζε πάλιν κατὰ πρώτων μὲν διακεκομμένους ἔπειτα δὲ συνεχῆς. Ἐν τοσούτῳ ἢ νύξ ἐπῆλθεν, ἢ δὲ δυσχέρεια τῆς ὁδοῦ ἐδυσκόλευεν ἐτι μάλλον τὸ ἀμφίβολον τῆς θέσεως, ὅπερ μᾶς παρέλυε. Τὸ στράτευμα ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεώς του οὐδὲ ἓνα σταθμὸν εἶχε κάμει, πέντε δὲ ὥρας ἤδη ὠδοιπόρει. Οἱ πεζοὶ δὲν παρεπονούντο, ἀλλὰ διέκρινες καθαρὰ τὸ ἀκατάπαυστον φύσημά των. Τί νὰ κάμωμεν; Οὐδείς ἐτόλμα νὰ φωνάζῃ ἄλτ!

Τέλος πάντων ἤλθε πρὸς ἡμᾶς ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ πρῶτός του λόγος ἦτο νὰ μᾶς καλέσῃ εἰς ἀναπαυσιν. Ἐν ᾧ δὲ οἱ στρατιῶται διέκοπτον τὰς τάξεις των καὶ ἐκάθηοντο εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁδοῦ, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐσπευδον νὰ μάθωσι τί εἶχε συμβῆ.

« Καλὰ πηγαίνει τὸ πρᾶγμα, εἶπεν ὁ στρατηγός· ἀφ' οὗτου ἀπῆλθον ἀπὸ τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἓνα μόνον τουφεκισμὸν ἤκουσα καὶ τοῦτον ἐλαφρὸν, εἶναι τώρα πρὸ ἡμισείας ὥρας. Ἡ ἐφοδος ὅμως ἦτο σπουδαία· σὲ συγχαίρω δὲ τῷ ὄντι, Βρουννερ, διὰ τὸν φίλον σου τὸν ἀκροβολιστὴν.

Καί γενναϊότητα μεγάλην ἔχει καὶ ἀξίαν εἶναι τρομερός καὶ θά προχωρήσῃ πολὺ αὐτός ὁ νέος. Αἱ σφαῖραι νομίζεις ὅτι τὸν σέβονται, ἐμπνέει φόβον εἰς τὸν θάνατον. Τὸν εἶδα νὰ μεταχειρίζεται καὶ τὴν σπαθὴν καὶ τὴν λόγχην. Ἐκεῖ νὰ ἐβλεπες! Ἐφόνευσε μὲ τὸ χεῖρ του δύο Ἄραβας. Δὲν εἶναι παράξενον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ ἐγὼ ὅπως τόσοι ἄλλοι θέλω νὰ κολακεύσω τὴν ἀριστοκρατίαν, ἀλλ' ἀδιάφορον! Ἄν ὑπάρχῃ ἀκόμη ἐν κομμάτιον κοκκίνης ταινίας εἰς τοὺς Παρισίους, θά τὴν ζητήσω ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν μικρὸν μας ἀκροβολιστὴν. Ἐμπρός, παιδιά! δὲν θά εἴμεθα εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τῶν δέκα.

Τὸ λοιπὸν τῆς πορείας μοὶ ἐφάνη λίαν μακρὸν καὶ βεβαίως μαντεύετε τὸ διὰ τί. Μόλις ἐφθασα μὲ κατέλαβον αἱ ἀσχολῖαι τῆς ὑπηρεσίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθην νὰ γλυτώσω παρὰ κατὰ τὰ μεσάνυκτα. Κατορθώσας τότε νὰ εἶμαι τέλος πάντων πάσης φροντίδος ἀπηλλαγμένος, σπεύδω πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ Λεοπόλδου διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλω τὴν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ συνομιλίαν μου. Δὲν ἀπέχον τέσσαρα βήματα ἀπὸ τῆς κατοικίας του καὶ ἀκούω νὰ μὲ φωνάζῃ ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος ἔτρεχε καὶ αὐτός ὡς ἐγὼ, ἀλλὰ κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν. Σταματῶ διὰ νὰ ἐρωτήσω τί μὲ ἤθελε.

« Σὰς ζητῶ παντοῦ, λοχαγέ μου, ἐκ μέρους τοῦ Κ. δὲ Γαρδελιζέ.

— Καὶ ἐγὼ τὸν ζητῶ per mar e per terra τοῦ εἶναι;

— Εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ βαρεῖά.

— Τί λές; αὐτός; ἀδύνατον!

— Ἐχει μίαν σφαῖραν εἰς τὴν κοιλίαν, λοχαγέ μου. Ἐγὼ τὸν ἐσήκωσα ἀλλὰ γρήγορα, σὰς παρακαλῶ, διότι φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάνομεν.»

Σπεύδομεν εἰς τὸ πρόσκαιρόν μας νοσοκομεῖον καὶ δάκνεται ἡ καρδιά μου εἰς τὴν θέαν τῶν σκηνῶν ἐκείνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων ἐκυμάτιζεν ἡ κοκκίνη σημαία, ἥτις τὴν νύκτα ἐφαίνετο μαύρη.

« Ἐδῶ εἶναι, » μοὶ λέγει ὁ ὀδηγός μου δεικνύων μοὶ τὴν πρώτην σκηνήν.

Εἰσέρχομαι καὶ ὑπὸ τὸ φῶς λυχνίας βλέπω τὸν δυστυχῆ μου Λεοπόλδον ἐξαπλωμένον εἰς τὸ στρώμα καὶ τὸσον ὠχρὸν, ὥστε ἐνόμισα ὅτι ἦτο ἤδη νεκρός. Εἶχε λιποθυμήσει ἕνεκα τῆς ἐγχειρίσεως τοῦ ἱατροῦ πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς σφαίρας. Ὁ ἱατρός γονατιστός ἐσπόγγιζε τὰς χεῖράς του μὲ μίαν αἱματωμένην ποδιάν.

« Σὺ εἶσαι; ἀνακράζει ἅμα μὲ εἶδεν ὁ Μαρκού! Καλέ μου Βρουννερ, γάνεις ἀξιόλογον φίλον καὶ ὁ στρατὸς γενναῖον στρατιώτην.

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐλπίς;

— Σχεδὸν ὄχι. Ἡ σφαῖρα ἦλθεν ἀπὸ τὰ κάτω

πρὸς τὰ ἄνω, τὸ διάφραγμα διετρυπήθη. Ἡ αἰμορραγία καὶ ἡ δύσπνοια θά φέρουν τὸν θάνατον. Δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ζωὴν ἔχει ἀλλὰ περιμένε, διότι εἶναι πιθανὸν νὰ συνέλθῃ ὀλίγον. Τουλάχιστον ὁ θάνατος θά ἐπέλθῃ ἄνευ ἀγωνίας. Ἐγὼ, θά ὑπάγω νὰ ἴδω τοὺς ἄλλους, διότι δυστυχῶς οἱ Ἄραβες μοῦ ἔδωκαν σήμερον ἀρκετὴν ἐργασίαν. »

Προσεπάθησα νὰ τὸν πείσω νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ ἀκόμη, νὰ ἐφεύρῃ τι, νὰ κάμῃ θαῦμα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ φίλου μου. Ἄλλ' ἐκείνος μὲ ἐκύτταζε μὲ περίλυπον ὄφρος, ἐσφιγξέ τὰς δύο μου χεῖρας καὶ ἐξῆλθεν ὑψώνων τοὺς ὤμους του. Παρετήρησα τότε τὸν ὀδηγῆσαντά με ἐκεῖ καὶ εἶδον ὅτι εἶχε περιτυλιγμένον τὸν δεξιὸν βραχίονα. Ἦτο δεκανεὺς τοῦ πεζικοῦ καὶ τὸν εἶχε συμπαράλαβει διερχόμενος ὁ στρατηγός μετὰ καὶ ἄλλων εἰκοσιν ἀνδρῶν τοῦ λόγου του διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὀπισθοφυλακὴν, οὗτω δὲ εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸ τελευταῖον ἡμισυ τῆς συμπλοκῆς. Μοὶ ἐδιηγήθη πῶς εἶχον ἀναγκασθῆ εἰκοσάκις κατ' ἐπανάληψιν νὰ ἐπιτεθῶσι διὰ νὰ σηκώσωσι τοὺς πίπτοντας συστρατιώτας των καὶ ὅμως τρεῖς ἢ τέσσαρας ἠναγκασθῆσαν νὰ τοὺς ἀφήσωσιν εἰς χεῖρας τῶν πολεμιῶν. Αὐτός ὁ ἴδιος ὁ ταῦτα διηγούμενος εἶχε σωθῆ ὑπὸ τοῦ ταλαιπώρου ἀκροβολιστοῦ μου μὲ τὸ ὄπλον τοῦ δεκανέως εἶχεν ἐπιπέσει ὁ Λεοπόλδος κατὰ τῶν Ἀραβῶν.

« Λοχαγέ μου, ἔλεγε, σὰς ὀρκίζομαι ὅτι ὁ Κ. δὲ Γαρδελιζέ ἔκαμε τὰ ἀδύνατα δυνατά. Εἶχεν εἰς βράχῃ ἐσχισμένην τὴν στολὴν του καὶ τὴν λόγχην τοῦ ὄπλου μου συνεστραμμένην. Δυστυχῶς παρεπάτησεν εἰς μίαν ρευματιάν, ἐκύλισεν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τότε εἰς Ἄραψ, κεκρυμμένος ὀπισθεν ἐνὸς σχίνου, ἐτράβηξε κατ' ἐπάνω του σχεδὸν ἀκουμβήσας τὸ ὄπλον ἐπὶ τοῦ σώματός του. Ὅλοι ἐνομίσσαμεν ὅτι ἦτο νεκρός ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμαξίου μᾶς μετέφερον καὶ τοὺς δύο, μόνον δὲ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον εἰδὲς σημεῖα ζωῆς. Σὰς ἐζήτησε τότε ἐγὼ ἂν καὶ μὲ δεδεδεμένον τὸν βραχίονα ἔτρεξα εἰς ἀναζήτησίν σας δὲν ἠδύναμην κάλλιον νὰ ἀποδείξω τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην μου. »

Ἔστειλα τὸν δυστυχῆ τὸν δεκανέα νὰ πλαγιάσῃ καὶ ἐκάθισα κατὰ γῆς παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Λεοπόλδου. Δὲν ἔχετε βεβαίως τὴν ἀπαίτησιν νὰ σὰς ἐκτυλίξω ὅλην τὴν σειρὰν τῶν σκέψεων, αἵτινες ἐκεῖ μὲ κατέλαβον. Ἡ ἀφήγησις θά ἦτο πολὺ μακρά, φίλοι μου, καὶ μὰ τὸν Θεόν, ὄχι εὐχάριστος καὶ τερπνὴ. Κατὰ τὰς τρεῖς, εἶχον περιέλθει εἰς ἕν εἶδος ἀποκτηνώσεως ἕνεκα τῆς λύπης καὶ τοῦ κόπου, τότε δὲ ἀκριβῶς τὸν ἤκουσα νὰ φωνάζῃ Κάρολε!

Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἐνόμιζες ὅτι ἀνεδίδετο ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς γῆς. Ἐλαβον ἀμέσως τὴν χεῖρά του

τὴν ὑγρὰν καὶ μαλακὴν καὶ τοῦ λέγω Ἐδῶ εἶμαι. Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μὲ ἐκύτταζεν ἐπὶ στιγμὴν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ μὲ διακρίνῃ.

« Ἐγὼ εἶμαι, ἐπανέλαβα, ὁ φίλος σου ὁ Βρουννερ! »

Ἐκαμε νέαν προσπάθειαν καὶ ἐζήτησεν ὕδωρ. Μετὰ κόπου διήνοιξα τοὺς συνεσφιγμένους ὀδόντας του καὶ ἔχυσα ὀλίγας σταγόνας ψυχροῦ ὕδατος εἰς τὸ καίμενον στόμα του. Διέλαμψε τότε τὸ βλέμμα του, ἐνεψυχώθη ἡ ὄψις του καὶ μὲ ἀνεγνώρισεν.

« Εὐχαριστῶ! εἶπεν. » Ἐσιώπησεν ἔπειτα ἐπὶ τινα λεπτά ὡς ἂν ἡ ἀπλὴ ἐκείνη λέξις νὰ τὸν εἶχε κουράσει. Ἐγὼ περιέμενον, κρατῶν τὰ δάκρυά μου καὶ πασχίζων νὰ δώσω ὄψιν γελαστὴν εἰς τὸ περίλυπον πρόσωπόν μου. Ἐπανῆλθον αἱ δυνάμεις του ἡ χεῖρ του, ἦν ἐξηκολούθουν νὰ κρατῶ, ἐσφιγξεν ὀλίγον τὴν ἰδικήν μου, ἀνέπνευσε παρατεταμένως καὶ μετὰ κόπου καὶ διακεκομμένης φωνῆς μοὶ εἶπεν.

« Ἐτελείωσε . . . τὸ ἐπερίμενα . . . τὸ ἤξεύρεις! Τί προτῆτερα, τί ἀργότερα, ἀδιάφορον! . . . Καὶ ὅμως εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα ὁ πόλεμος. . . . Ἐδῶ μόνον ἐγὼ ἠσθάνθην ζωὴν, μαζὶ σου. . . . Καλὸν θά ἦτο νὰ παρετίετο ὀλίγον ἡ ζωὴ μου, ἀλλὰ . . . φαίνεται ὅτι δὲν ἦμην ἀξίος. . . . Ἄχ! δὲν ὑπῆρξα βεβαίως ἐκ τῶν εὐτυχῶν εἰς τὸν κόσμον. Σεῖς μόνον . . . σὺ μάλιστα. . . . » Ἐμάζευσα ὅπως ἠδυνήθην ὅλον μου τὸ θάρρος καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀδικῶς ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον σωτηρίας ἐλπίς, ὅτι ὁ Μαρκού ἀπ' ἐναντίας μὲ εἶχε καθησυχᾶσει περὶ τῆς καταστάσεώς του, ὅτι μετὰ δύο μῆνας θά ἦτο ἐντελῶς καλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα μάταια πράγματα, ὅσα μοῦ ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν. Ἄλλ' ὁμολογῶ δὲν ἦμην ἱκανὸς ὑποκριτής. . . . Μοῦ ἔκοψε τὸν λόγον μὲ ἐν μικρὸν ὠχρὸν μείδιωμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμε νὰ παγώσῃ ὁ μυελὸς εἰς τὰ βῆθη τῶν κοκκάλων μου.

« Καὶ μὲν Κάρολε! Ἄφες νὰ ὁμιλήσω, τὸ πρᾶγμα εἶναι, βλέπεις, βικαστικόν. . . . Ἠξεύρεις τὸν βίον μου. . . . Συγχωρῶ ὅτι καὶ ἂν μοὶ ἔκαμον καὶ ζητῶ συγχώρησιν δι' ὅλας μου τὰς σκαιότητας. Τὸ ὠρολόγιόν μου εἶναι ἐδῶ, ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μου' σταματήσῃ το ἅμα μοῦ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ πάρετο εἰς τὴν μητέρα μου. Θά ἴδῃ ὅτι ἡ τελευταία μου σκέψις κατὰ τὴν τελευταίαν μου στιγμὴν. . . . ἐννοεῖς; Τὸ μετᾶλλον νὰ τὸ ἀποδώσῃς εἰς τὴν ἀδελφὴν μου. . . . σὺ ὁ ἴδιος! Ἡ διαθήκη μου εὐρίσκεται εἰς τὸ δωμάτιόν μου, εἰς τὴν Βίβραν, στείλῃ τὴν καὶ αὐτὴν εὐθὺς ἅμα ἀπαλλαγώμεν ἀπ' ἐδῶ. Ὅχι τὰ γράμματα! σοῦ εἶπα. . . . σὺ ὁ ἴδιος! . . . Τὸ δάκτυλίδιον μου εἶναι διὰ τὴν Ἐλένην, δὲν θά τὸ φορέσῃ, ἀλλ' ἄς τὸ ἔχῃ μετὰ τὰ πράγματά της.

Εἰς σέ, φίλε μου, ἄφησα τὰ ὄπλα μου καὶ τὰ βιβλία μου, ἔπρεπε νὰ ἀφήσω. . . . ἀλλ' ὄχι πι-

στεύω ὅτι δὲν θά τὰ καύσουν τὰ ποιήματά μου καὶ θά τὰ ἴδῃς μίαν ἡμέραν τυπωμένα. Θά τὰ ἀναγινώσκῃς μὲ ὄσους μὲ ἐγνώρισαν καὶ θά μὲ ἐνθυμείσθῃ. Ν' ἀποθάνω, ἐν ᾧ εἶχα ἴσως ὑπὸ τὸ πηλίκιον ἀθανάτους ἰδέας! Ἄλλὰ πνίγομαι! Νερόν, δότε μου νερόν! »

Προσεπάθησα νὰ τὸν κάμω νὰ πῆρ, ἀλλὰ κατελήφθη ὑπὸ λυγρὸς τὸσον σφοδρῶ, ὥστε ἐξέβαλε μὲ ὀρμὴν ὅσον ὕδωρ εἶχεν ἦδη βροφήσει καὶ μὲ ἐπιτύλισεν ὅλον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

« Μὴ δοκιμάσῃς πλέον, μοὶ εἶπε, τίποτε δὲν ἐμβαίνει πλέον. . . . Ἄ! ἐλησμόνησα. . . . ἔχῃ δύο τρεῖς χιλιάδας φράγκων εἰς τὸ θυλακίόν μου. . . . εἶναι διὰ τοὺς ἀνδρας τοῦ λόγου μου. Ἀποχαιρετῶ τὸν στρατηγόν, τοὺς στρατιώτας μας, τοὺς ἀκροβολιστάς μου, τὴν σημαίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν ζωὴν, σέ, ἀδελφέ μου. . . . Πνίγομαι. . . . Ἄλλ' εἶμαι καλλίτερα. »

Τῶ ὄντι ἦτο καλλίτερα, διότι ὁ δυστυχῆς εἶχε πλέον παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποφέρει.

(Ἔσται τὸ τέλος.)

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΒΙΟΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑΙ

Μια συνεδρίασις τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

(Συνέχεια τῆς προηγούμενης φυλλῆς.)

Ἐκ τῶν περιεργωτάτων τύπων τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βίου ἐν Ἀγγλίᾳ εἶνε καὶ ὁ διαβόητος Βραδλάου.

Μεταξὺ τοῦ ὄρκου καὶ αὐτοῦ ὑπάρχει πόλεμος ἀδιάλλακτος. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι θά ἐξέλθῃ οὗτος νικητής. Ὁ κ. Βραδλάου ὑπερίσχυσε πάντοτε. Δύναται νὰ ὁμιλήσῃ δύο ἡμέρας, ὁκτὼ ἡμέρας, ἕνα μῆνα ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἄνευ διακοπῆς. Ἡ εἰδικότης αὐτοῦ εἶνε νὰ φέρῃ εἰς ἀπαύδησιν τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ νὰ πίπτωσι καὶ νὰ μὴ ἀφίρῃ αὐτοὺς ἢ μόνον ἠττημένους καὶ σπαίροντας ἐν τῇ κονίστρᾳ. Ὅταν ἡ πειθὴ δὲν ἀρκῇ, δαμάζει αὐτοὺς διὰ κτυπημάτων βροπάλου, ὡς ἐν τῷ μεγάλῳ συλλαλητηρίῳ κατὰ τῶν « Ζίγκος », ἐν ᾧ μόλις ἔδωκε τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἡρακλείου αὐτοῦ ρώμης, συντρίψας τὰ ἴσα πέντε ἀντιπάλων αὐτοῦ λίαν καταθλιπτικῶν.

Καὶ ὅπως ποῖοι γρόνθοι! ποῖα φωνή! ποῖα χιονοστιβάς ἐπιχειρημάτων πυκνῶν, καταθλιπτικῶν, ἀνεξαντλήτων!

Οἱ δικηγόροι τοῦ στέμματος ἔλαβον ἦδη ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν. Τοῦ λοιποῦ ἀρκεῖ μόνον ὁ Βραδλάου ν' ἀναγγείλῃ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ἵνα κατέλθῃ εἰς τὸ στάδιον, καὶ καταθέτουσι τὰ ὄπλα, ὁμολογῶσι τὴν ἦτταν αὐτῶν καὶ συνθηκολογοῦσιν. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν αὐτοῖς ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ οικονομικώτερον καὶ ἦττον ἐργῶδες.

Πρακτικώτατοι τῶν οἱ δικηγόροι τοῦ στέμματος! Ἄλλ' ὁ Βραδλάου δύναται νὰ ὠθήσῃ αὐτοὺς πολὺ μακρὰν ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.

Ὁ πτωχὸς αὐτὸς ὄρκος! Καὶ δὲν ἐνέπαιζεν αὐτὸν τοσαύτως ἄχρι τοῦδε; Πρὸ δέκα ἢ δωδεκά ἐτῶν ὅταν ἤθελε προσέλθει τις εἰς ἀγγλικὸν δικαστήριον ὡς μάρτυς ἔστω καὶ δι' ὑπόθεσιν ἐξ πενῶν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ νὰ ἀρνηθῇ τὸν θρησκευτικὸν ὄρκον ἐπὶ τῆς βίβλου μὲ τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀνυποκρίτου ἀγάπης ἐπὶ τοῦ εὐρωπιῶντος ἐξωφύλλου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τεύχους. Ἄλλως ὁ κλητὴρ θὰ κατεθρομβεῖτο, αἱ τρίχες τοῦ δικαστοῦ θὰ ἠνωρθοῦντο ὑπὸ τὴν φενακὴν καὶ ὁ μάρτυς θὰ παρεκαλεῖτο αὐθωρεῖν ἀναχωρήσῃ, ὡς ἀναξίος, ἀνεπιτήδειος καὶ ἀνίκανος νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ κ. Βραδλάου μετέβαλεν ἤδη τὰ παντὰ διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ, ἀναλώμασι καὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ βαλαντιοῦ του καὶ μὲ κίνδυνον τοῦ ν' ἀπολέσῃ τὴν οὐσίαν σπουδαιοτάτης πολιτικῆς δίκης ἐφ' ἧς εἶχεν ἐγείρει τὸ ἐπιπέδιον αὐτό, κατάρθωσε ν' προκαλέσῃ δύο ἀλλεπαλλήλους πράξεις τοῦ Κοινοβουλίου καὶ νὰ προκηρυχθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως εἰς τὰς δικαστικὰς ὑποθέσεις.

Δικαιώτερον ἢ ὁ μακρὸς Σιαγκαρνιὸς ὁ Βραδλάου θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὡς ἐκεῖνος ὅτι συνειθίζει νὰ νικᾷ. Ἡ πλῆθὺς τῶν δικαστικῶν μαχῶν ἃς ἔδωκεν εἶνε πολυάριθμος. Φυσικῶς ἐπλήρωσε κατὰ τὴν ἐκτύλιξιν αὐτῶν εἰς ἔξοδα καὶ πρῶτον ἅσα ἀρκουσίαν ἵνα ζήσωσιν εἰκοσὶν οἰκογένειαι ἐν εὐπορίᾳ ἀξιοπρεπεῖ, καὶ ἄγνοσιν ἀκόμη πόσον θλιβερόν πράγμα εἶνε τὸ ἠτῶσθαι.

Οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ καλοῦνται Βῆκονσφελδ, Γλάδστον, λόρδος ἀρχιδικαστῆς, ἡ Ἄνασσα, ὁ ἐπίδοχος διάδοχος, ἡ ἀριστοκρατία, ἡ θρησκεία, ἡ οἰκογένεια, ἡ ἰδιοκτησία, ἡ εὐπρέπεια, ἡ ὑποκρισία, πᾶν ὅ,τι εἶνε τυχερόν, πᾶν ὅ,τι εἶνε σεβαστόν.—Οὐδὲν ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἀπέσπασεν ἐν πτερόν.

Καὶ πάντοτε νομίμως. Πάντοτε διὰ γιγαντείου ἀγῶνος ἐν τῷ δαιδιάλῳ τοῦ σκοτεινοῦ τοῦτου λαβυρίνθου, ὅστις εἶνε ὁ ἀγγλοσαξωνικὸς νόμος.

Δικηγόρος; Δὲν εἶνε ἀληθῶς. Εἶνε τι χειρόν. Φαντάσθητε τὸ πνεῦμα τῆς στρεψοδικίας ἐν-σεσαρκωμένον, κατοικοῦν ἐν τοῖς μυῶσι τίγρης βεγγαλικῆς καὶ συνεσταλμένον εἰς τὴν λόχμην τῆς περιπλοκωτάτης τῶν νομοθεσιῶν τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ἕνα Βλάκστονα ἢ Μοντεσκιὸν καταγιγνώσκον διηνεκῶς οὐχὶ νὰ ἐκθλίψῃ τὸ πνεῦμα τῶν νόμων, ἀλλὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ τρωτὸν αὐτῶν μέρος. Εἶτα ἀποθησαυρίζοντα τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ, ἐν ἀνάγκῃ ἀφινόμενον νὰ καταδικασθῇ εἰς πρῶτον καὶ δεῦτερον βαθμὸν, ἐπισωρεύοντα ἔξοδα, συσσωρεύοντα τοὺς δικογραφικοὺς

φαικέλλους, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσήκουσαν στιγμήν, δι' ἐνὸς ἀματος, δι' ἐνὸς δήγματος, περατοῦντα τὴν ὑπόθεσιν.

Ἐσπέραν τινὰ ἐν τῷ θεάτρῳ — καὶ ζητῶ συγγνώμην παρὰ τῆς θείας Ἐλλεν Τέρρου — ἐνηυμῆθη τὸν Κάρολον Βραδλάου, βλέπων αὐτὴν παίζουσαν τὴν Πορτίαν, ἐν τῷ Ἐμπύρῳ τῆς Βενετίας.

Ὁ Σαῦλοκ θέλει νὰ πληρωθῇ ἀπαιτεῖ τὴν λίτραν τοῦ κρέατος ἢ τὸ δυστυχῆς Ἀντώνιος εἶχεν ὑποχρεωθῆν ν' ἀφήσῃ νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ κατὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας, ἐὰν ὁ φίλος αὐτοῦ δὲν ἐξοφλήσῃ τὴν ὑπογραφὴν του. Ὁ νόμος βέβαιον ἦδη ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως, διότι ὁ νόμος εἶνε ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαίου. Φθάνει ἡ Πορτία ὑπὸ τὴν περιβολὴν δικηγόρου μέλλοντος ν' ἀποφανθῇ κατὰ δικαιοσύνην.

— Εἶνε γεγραμμένον, λέγει σοβαρῶς, ὁ Ἑβραῖος δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὴν λίτραν τοῦ κρέατος.

Καὶ ὁ Σαῦλοκ ἀκονίζει τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ ἔλκει τὴν προσφιλῆ του πλάστιγγα. Ἦδη δὲ χωρεῖ ἐπὶ τὸ ἔργον.

— Μίαν στιγμήν, Ἑβραῖε, ὑπολαμβάνει ὁ μικρὸς νομοδιδάσκαλος καὶ οἱ γλαυκοὶ ὄφθαλμοὶ αὐτοῦ σπινθηροβολοῦσι πονηρῶς. Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ ἰδίῳ σου κινδύνῳ. Τὸ γραμματικὸν λέγει μίαν λίτραν κρέατος. Ἐὰν κόψῃς περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, ἔστω καὶ τὸ εἰκοστὸν τοῦ κόκκου, ἂν ἡ πλάστιγγ σου βαρύνῃ ἐτέρωθεν ὅσον καὶ τὸ παχὺς μίᾳς τριχῆς, θ' ἀποθάνῃς! Ἐὰν χύσῃς σταγόνα αἵματος χριστιανικοῦ, θ' ἀποθάνῃς καὶ τὰ κτήματά σου θὰ δημευθοῦν! Τοιοῦτος εἶνε ὁ νόμος τῆς Βενετίας.

Καὶ ὁ Σαῦλοκ ἀναχωρεῖ ἐν μέσῳ τῶν συριγμάτων τοῦ πλήθους.

Ὁ κ. Βραδλάου παίζει τὸ πρόσωπον Πορτίας κατὰ τοῦ φεουδαρικοῦ δικαίου. Ἡμέραν τινὰ ἦλθεν ἐκ Γερνεσείας ὅπου ὁ κληρὸς ἐπειράθη νὰ ὑποκινήσῃ τὸ πλῆθος εἰς δολοφονίαν αὐτοῦ κραυγάζων θάνατος εἰς τὸν ἀπίστον! Ἐν Δεθονπόρτ παρὰ τὴν Πλυμμουθην, προεκήρυξε μίαν δημοσίαν διάλεξιν. Εἰς τὰς πρῶτας ὁμῶς λέξεις, ἐτέθη ὑπὸ κράτησιν κατηγορούμενος «ἐπὶ βλασφημίᾳ».

— Μὲ ἐπροσωποκράτησαν; Πολὺ καλά. Θὰ κάμω τὴν διάλεξίν μου αὖριον τὴν μεσημβρίαν καὶ ὁ ὑπαστυνόμος θὰ ἐννοήσῃ τί σημαίνει τὸ νὰ κρατήσῃ τὸν Βραδλάου.

Ὅλη ἡ πόλις ἦτο ἐπὶ ποδὸς ἀνυπομονοῦσα νὰ ἴδῃ πῶς ὁ Βραδλάου θὰ τήρησεν τὸν λόγον του. Καὶ πράγματι οὐδὲν δυσκολώτερον. Οἱ ἰδιοκτῆται δημοσίων αἰθουσῶν ἤρουντο ὅλοι ὡς εἰς ἄνθρωπος νὰ ἐνοικιάσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν αἴθουσαν τῶν ἢ στρατιωτικῆ ἀρχῆ ἔδωκε προურὰς νὰ φυλάξωσιν ὅλα τὰ ἀνοικτὰ οἰκοπέδα, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο δυνατόν νὰ συγκροτηθῇ ὑπαίθριον

συλλαλητήριον. Ὅσον δὲ περὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, οὐδὲ λόγος ἠδύνατο νὰ γείνη.

— Ἐὰν τοῦλάχιστον εἶχον ἐν ἀερόστατον, θὰ ὠμίλου ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν νεφῶν, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ ῥήτωρ.

Ἄλλ' ἀερόστατον δὲν ὑπῆρχεν. «Ἡ διάλεξις γενήσεται παρὰ τὴν πύλιν τοῦ παραδείσου», ἀνήγγειλλον αἱ τοιχοκολλήσεις.

Τὴν ὠρισμένην ὥραν ὁ Βραδλάου φθάνει εἰς τὸ μέρος, διέρχεται ἐνώπιον τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον τὸν ἀνευφημεῖ, ἐνώπιον ἐνὸς συντάγματος δραγῶνων τεταγμένον ὡς εἰς μάχην, ἐνώπιον ἀποσπάσματος κλητῶν ὁρισθέντων ἵνα ἐν ἀνάγκῃ συλλάβωσιν αὐτόν. Προχωρεῖ μέχρι τῆς προκυμίας τοῦ Ταμάρ, μικροῦ ποταμοῦ διαρρέοντος μεταξὺ Δεθονπόρτ καὶ Πλυμμουθ. Ἐκεῖ ῥίπτεται εἰς ἐν ἀκάτιον καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τῆς ὄχτης, ἐνώπιον τῆς ἀστυνομίας ἀδυνατούσης καὶ τοῦ πλήθους ἐνθουσιασμένου ὁμιλεῖ ἐπὶ δύο ὥρας.

Τὰ ὕδατα τοῦ Ταμάρ ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Σαλτάς, καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶν ποδῶν ἀπὸ τῆς ὄχτης, ἡ ῥάβδος τοῦ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος δὲν δύναται νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ὄμου του. Ἰδοὺ τί εὖρε!

Ὡς πρὸς τὸν ὑπαστυνόμον, κατέστησε τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοσοῦτον δύσκολον καὶ τὸν ἔσυρεν εἰς τοσοῦτον περιπλόκου διαδικασίας, ὥστε ὁ δυστυχῆς ἀπεφάσισε τέλος ν' αὐτοχειριασθῇ. . . ἐπισήμως δίδων τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ εἰς τὸν ἀστυνομικὸν ἰσοδυναμεῖ ὡσεὶ διέσχισεν τὴν γαστέρα αὐτοῦ.

Ἄλλοτε πάλιν οἱ ἐργάται τοῦ Λονδίνου εἶχον ἀνεγείρει κοινὴν δαπάνην μίαν αἰθουσαν συναθροίσεως ἐπὶ ἀνοικτοῦ οἰκοπέδου οὗ τὴν κυριότητα διεφιλονείκησεν ἀμέσως εἰς ἀπροσδόκητος ἰδιοκτῆτης εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἐπεδικάσθη. Κατὰ τὸν νόμον δὲ ἀνήκεν εἰς αὐτὸν καὶ ἡ οἰκοδομή.

Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ Βραδλάου, ἐὰν μείνη.

Λαμβάνει περὶ τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας, ῥίπτεται ὡς σίφων ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τὸ κατεδαφίζει. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἀποφέρει τὸ μερίδιόν του τῶν πλίνθων καὶ ὁ ἰδιοκτῆτης μένει μὲ τὴν ἐντροπήν. Τὸ ἀστεῖον δὲ εἶνε ὅτι εἶχε συνδράμει καὶ αὐτὸς διὰ τὴν πρόσδοξόν τῆς οἰκοδομῆς, λογαριάζων ὅτι θὰ τοῦ ἔμεινε. Τῷ ἀφῆκαν ὁμῶς τὸ μερίδιον εἰς ὃ ἐδικαιοῦτο.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν μικρῶν εἰς τὰ μείζονα. Ἀπὸ εἰκοσαετίας ὁ Βραδλάου ἐκδίδει μίαν ἐξαιρετικὴν ἐφημερίδα δημοκρατικὴν καὶ ἄθεον τὴν Ἑθρικὴν Μεταρρυθμίαν. Ὁ νόμος ἀπῆται τὴν κατάθεσιν ἐγγυήσεως 800 λιρῶν στερλινῶν, λόγῳ προβλέψεως «κατὰ πάσης δημοσιεύσεως βλασφημίου ἢ ἐπαναστατικῆς». Τῷ 1868 ἡ ἐφημερίς εἶχε δωδεκαετῆ ὑπαρξίν, ὁ κ. Δισραῆλης φαντάζεται ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι ἡ Ἑθρικὴ Με-

ταρρυθμία οὐδέποτε κατέβαλε τὸ ποσὸν τῆς ἐγγυήσεως καὶ προσκαλεῖ τὸν διευθυντὴν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ νόμου ἢ νὰ παύσῃ τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς.

Ἄντι πάσης ἀπαντήσεως ὁ κ. Βραδλάου τυπώνει ἐν τῇ προμετωπίδι ὑπὸ τὸν τίτλον:

«Ἐφημερίς ἐκδιδόμενη παρὰ τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς κυβερνήσεως τῆς ἀνάσεως». Ἀμέσως τῷ ἀπευθύνεται κλήσις ὑπὸ τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως. Ἐν τῇ ἀκροάσει ὁ δημοσιὸς κατήγορος προκληθεὶς νὰ παραπέμψῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τοὺς ἐνόρκους, ὑποχωρεῖ καὶ ἐγκαταλείπει αὐτήν.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ τὸ ὑπουργεῖον πίπτει καὶ ἔρχεται ὁ Γλάδστον εἰς τὰ πράγματα. Ἄναλαμβάνει καὶ οὗτος τὴν διαδικασίαν, προσάγεται ὑπὸ τοῦ Βραδλάου μέχρι τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου καὶ ἐκεῖ ἠττηθεὶς κατὰ κράτος ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀδυναμίαν του.

Ἐδέησε τότε νὰ καταργηθῇ ὁ νόμος, ὅστις δὲν κατωρθώθη νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ οὕτως ἐξέλιπε χειροκροτούσης τῆς Ἀγγλίας ὅλης, καὶ τὸ τελευταῖον πρόσκομμα τοῦ τύπου.

Ἄλλ' ἡ ἀκατάβλητος αὕτη ἐνεργητικότης δὲν ἐξασκεῖται μόνον ἐπὶ τοῦ δικανικοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος, τῆς σατύρας, τοῦ συλλαλητηρίου.

Πρέπει νὰ ἴδῃ τις αὐτὸν εἰς κανὲν ἐκ τῶν ἀθρῶν ἐκείνων συλλαλητηρίων τοῦ Χάυδ Πάρκ ἢ τῆς πλατείας τοῦ Τραφαλγάρ, ὅπου αἱ πλειονοψηφίαι ἀλίσκονται διὰ τῆς ἰσχύος τῶν πνευμόνων ἢ καὶ τῆς στερεότητος τῶν μυῶν πολυλάκεις.

Τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα ἀνακύπτει ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων ἢ δαντώνειος φωνῆ δεσπόζει τῆς τρικυμίας. Ἀπὸ τοῦ εὐρέος αὐτοῦ στόματος ὅπερ ἀνοίγεται εἰς τὴν λεῖαν ἐκείνην ἀλλὰ δυνατῆς ἐκφράσεως καὶ περιστεμμένην ὑπὸ τριῶν ἠνωρθωμένων ἐπὶ μετώπου ἰσχυροῦ μορφῆς, ἐξέρχεται λάβα εὐγλωττίας. Αἱ χειρονομίαι αὐτοῦ εἶνε σοβαραὶ, ὁ ὀφθαλμὸς διαυγής, ἡ δὲ ἔκφρασις γαληναία ὡς ἀρχαίου μαρμάρου. Ἐχὼν τὴν γωνίαν τοῦ προσώπου σχεδὸν αἰθιοπικὴν, τὰ ζυγώματα ἐξέχοντα, τὸ δὲ οὖς εὐρὺ καλῶς συνεστραμμένον, ἀνακύπτει ὑπερθεῖν τοῦ πελάγους ἐκείνου τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀσυνειδήτως σχεδὸν ἀνακαλεῖ τις ἐν τῷ νῷ τὴν ἰδέαν Μένωνος τινος ἐκφέροντος τὸν πρῶτον αὐτοῦ χρησμόν.

Αἰφνιδίως, εἰς τὸ ἄκουσμα ἀντιρρήσεώς τινος ἢ ὕβρεως, ὁ ἀθλητῆς ἀναφαίνεται. Ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ ζωογονεῖται, τὸ χεῖλος συστρέφεται σπασμωδικῶς, αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐκτείνονται πρὸς τὸν ἀντίπαλον, περιβάλλουσι, συσφίγγουσιν. ἐκθλίβουσιν αὐτὸν ὡς σπόγγον, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὸν ἀπεστραγγισμένον ἐκ τοῦ αἵματος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ μεταβαίνουν εἰς ἄλλον, ἐν τῷ μέσῳ ἀνευφημιῶν καὶ βρυχηθμῶν. Εἶνε ὠραῖον, εἶνε

σαιζήρησον τὸ θέαμα καὶ ἂν συμβῆ ἐν τῷ ὄρωμα γὰρ ἐκείνῳ νὰ συνθλιβῶσι στῆθη καὶ ν' ἀνατιναχθῶσιν ἐγκέφαλοι, ἢ λεπτομέρεια αὐτῆ ἀπόλυται ἐν τῇ εὐρύτητι τῆς ἀγγλικῆς σκηνογραφίας.

Ἡ διαλεκτικὴ δεινότης καὶ ἡ ἀτελευτήτος εὐστραφία, αἰτινες καθιστῶσι τὸν Βραδλάου τοσοῦτον τρομερὸν μαχητὴν, θὰ ἦσαν ἀνεξήγητοι σχεδὸν εἰς τὸν ἀγνοοῦντα ὅτι ὁ ἄθεος αὐτὸς εἶνε πρὸ παντὸς ἄλλου θεολόγος. Εἰς τὸν πολιτικὸν βίαν εἰσήλθε διὰ τῆς βιβλικῆς συζητήσεως, χαίρει φέρων τὸν πόλεμον ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ ἐχθροῦ, καὶ δι' αὐτὸ ἐνεβάρυνεν εἰς τὴν μελέτην τῆς Πεντατεύχου ὅσον καὶ εἰς τὴν τοῦ συνταγματικοῦ νόμου.

Ὡς μέσον ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν λατινικῶν λαῶν ἡ τοιαύτη ἐπιστήμη θὰ ἦτο πραγματικῶς ὄλως περιττή. Ἀλλὰ μετὰ τῶν Ἄγγλων εἶνε πανίσχυρος, καὶ ὁ κ. Βραδλάου ὀφείλει εἰς αὐτὴν τινὰς τῶν ὑραιότερων ἐπιτυχιῶν αὐτοῦ.

Προσωπικῶς εἶνε καὶ λέγει ἑαυτὸν θρέμμα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ὡς τοσαῦτα ἄλλα ἐξοχα πνεύματα, ἐξηγήθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸ φῶς τοῦ 1848. Εἰσήρχετο ἤδη εἰς τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ δὲν εἶχεν ἄλλην παιδευσιν ἢ τὴν τοῦ προκαταρκτικοῦ σχολείου. Ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐργασίαν, ἐξέμαθε μόνος τὴν ἑβραϊκὴν, τὴν ἑλληνικὴν, τὴν λατινικὴν, τὴν γαλλικὴν, τὸ δίκαιον, τὰς ἐπιστήμας. Κατόπιν ὅτε οἱ προγεγραμμένοι τοῦ δεκεμβρίου ἦλθον εἰς Ἄγγλιαν, συνεδέθη μετ' αὐτῶν, ἐποτίσθη εἰς τὰ νάματα τῆς πίστεως των, ἠσπάζθη τὸν ἀγῶνά των. Ἡ ἐξορία ἔχει τὰς ἀντεδικήσεις αὐτῆς καὶ ὁ προγεγραμμένος δὲν εἶνε πολλακις ἢ τὸ ζωογονοῦν σπέρμα τὸ φερόμενον ἐπὶ τῆς πτέρυγος τῆς ἥττης. Τίς ὁ μὴ ἰδὼν τὰ σπέρματα ταῦτα βλαστήσαντα ἐπὶ ἄλλοτριῶν ὄχθων;

Ἡ αὐτοκρατορία οὐδένα ἄλλον ἔσχε λυσσώδεστον αὐτοῦ πολέμιον καὶ ἡ νεκρὰ γαλλικὴ δημοκρατία οὐδένα ἐνθερμότερον ἄλλον πρόμαχον ἢ τὸν Κάρολον Βραδλάου. Εἰς τὰς ζωπρᾶς αὐτοῦ προσπαθείας ὀφείλεται ὅτι ὁ Σιμών Βερνάρ δὲν παρεδόθη ἐν τῇ περιπτώσει τῆς δίκης τοῦ Ὀρσίνη, κατὰ δὲ τὸ 1870, ὅτε οἱ ψευδοφιλελεύθεροι εἶχον ἐγκαταλίπει τὴν Γαλλίαν, μόνος αὐτὸς ἢ σχεδὸν μόνος, μετὰ τινῶν ἄλλων, εἶχεν ἀναλάβει τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῆς καὶ προσεπάθησε νὰ προκαλέσῃ ἐπέμβασιν.

Μὴ ὀμιλήσῃτε περὶ τοῦ Καρόλου Βραδλάου εἰς βρεττανόν, θὰ τὸν κάμῃτε νὰ ἐρυθριάσῃ. Ἴσως μάλιστα θὰ προσποικηθῇ ὅτι ἀγνοεῖ περὶ τίνος ὀμιλεῖτε. Οὐδὲ ἐν ἀγγλικῶν βιογραφικῶν λεξικῶν μνημονεύει τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅστις ἀπὸ τριακονταετίας ἐν τούτοις συγκυκᾶ τὰ βαθύτερα στρώματα τοῦ ἀγγλικῶ πληθυ-

μοῦ καὶ τὸν ὅποιον δικαιοτάτα δύναται νὰ κατατάξῃ τις μετὰ τῶν δέκα ἢ δώδεκα δυνατώτατων ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνος.

Ἀλλὰ πῶς; αὐτὸς ἄνευ τίτλου, ἄνευ ὀνόματος, ἄνευ παρουσίας, ἄνευ προστασίας, ἄνευ ἐπισήμου ἀνατροφῆς, διὰ μόνης τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεως αὐτοῦ νὰ ἀρθῇ ἐν Ἄγγλιᾳ ὑπὲρ τὸν κοινὸν ὄχλον; Τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γείνη. Καὶ ἂν γείνη, πρέπει νὰ τὸ ἀγνοῖ τις.

Προσθετέον ὅτι ὁ Βραδλάου δὲν στηρίζεται οὔτε ἐπὶ τῆς μοναρχίας, οὔτε ἐπὶ τῆς ἀριστοκρατίας, οὔτε ἐπὶ τῆς πλουτοκρατίας, οὔτε ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἐπὶ τοῦ καπηλείου, — ἐν λόγῳ ἐπ' οὐδεμιᾶς τῶν ἐγκατεστημένων δυνάμεων ἃς οἱ ἄλλοι ριζοσπαστικοὶ ἄγγλοι περιποιῶνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Εἶνε δημοκρατικός, ὀχλοκρατικός, ἄθεος, — καὶ τὸ ἐτι τούτων σπουδαιότερον κεκηρυγμένος πολέμιος τῶν μεθυστικῶν ποτῶν. Πᾶν ὅ,τι εἶνε ὠρεσμένον νὰ μὲν ἐκτὸς συζητήσεως — ἀπὸ τοῦ στέμματος τῆς ἀνάσσης καὶ τοῦ ὠμοφροῦ τοῦ ἐπισκόπου, μέχρι τῆς κοτύλης τοῦ πνευματοπώλου, αὐτὸς τὸ προσβάλλει μετ' ἀπαραιτήτου μανίας, τὸ πολεμεῖ, τὸ ἐξευτελίζει, τὸ προπηλακίζει καὶ τὸ λακπατεῖ.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἐν ᾧ οὐδεὶς εὐ ἠγμένος ἄνθρωπος προσφέρει οὔτε γράφει τὴν λέξιν *διάβολος*, ἐκ φόβου μὴ προσβάλλῃ τὸν «παλαιὸν αὐτὸν εὐπατριδὴν», ὁ Βραδλάου γράφει στοργῆς γύλις γράμμασιν: Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχὴν; — Ὑπάρχει Θεός; — Τί εἶνε ὁ Ἰησοῦς Χριστός; — Εἰσαγωγή εἰς κατηγορίαν τοῦ βασιλεύοντος οἴκου. — Διατί ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι λιμοκτονούντες;

Εἰς τὴν κλασικὴν αὐτὴν γῆν τοῦ δαυτικῶ ψαλμοῦ, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ ὑποκαμίσου οὐδέποτε προφέρεται καὶ ὅπου τὸ βρακιον ὀνομάζεται «συνέχεια τοῦ ἐπενδύτου», ὁ Βραδλάου κηρύττει ἀναφανδὸν ὅτι ἀνάγκη νὰ περιβληθῇ κύρος ὁ νόμος τοῦ Malthus καὶ νὰ μὴ τεκνοποιῶσιν ὅσοι δὲν δύνανται νὰ ἐκθρέψωσι τὰ τέκνα των, καὶ συνιστᾷ πρὸς τοῦτο σειρὰν ὄλην ἀπροφυλακτικῶν, ἃτινα καὶ ἀπαριθμεῖ λεπτομερῶς. Καὶ προχωρεῖ μέχρι τοσοῦτου ὥστε ἀναγκάζονται νὰ κινήσωσι δίκην κατ' αὐτοῦ ἐπὶ προσβολῇ τῶν χρηστῶν ἡθῶν, ὄλως ἐπίτηδες, ὡπως λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπέτασῃ τὴν σημαίαν τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς τοῦ δικαστηρίου, καὶ ἐπιτυχάνει, ἐννοεῖται, νὰ ἀθωωθῇ διὰ τῆς «περιφήμου ἀσαφείας» τοῦ νόμου.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ ὃν ἡ Νόρθαμπτον ἐπιμένει ἀποστέλλουσα εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ καὶ μόνη σημεῖοι τὸ τέλος ἐνός κόσμου καὶ τὴν ἀρχὴν νέας ἐποχῆς. Μετὰ τὸν Γλάδστωνα δὲν ὑπάρχει ῥήτωρ ἐν Ἄγγλιᾳ σύρων ὀπισθεν αὐτοῦ πυκνότεραν καὶ ἀποφασιστι-

κωτέραν στρατιάν. Ἡ ἠεροδοσία ἦν ἀρνεῖται οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ σύμβολον τῆς παλαιᾶς κοινωνίας καθ' ἧς ὤμοσε τὸν ὄρκον τοῦ Ἀννίβα. Τοῦ λοιποῦ ἡ ἀξίνη κεῖται παρὰ τὸ δένδρον καὶ θὰ κατενεχθῶσι βαθμηδὸν γενναῖα κτυπήματα.

Τί δὲ ζητεῖ; Μίαν μεγαλὴν Βρετανίαν πολιτικῶς ὁμοίαν πρὸς τὴν σύγχρονον Γαλλίαν.

(Ἐκτετατὸν τὸ εἶναι.)

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ

Ἐκόντες ἄκοντες εἴμεθα ἠναγκασμένοι ν' ἀνομολογήσωμεν τὴν θλιβεράν ἀλήθειαν ὅτι τὰ ἐλαττώματα ἡμῶν εἶνε συντελεστικά εἰς εὐτυχίαν καὶ πρόοδον ἐν τῷ βίῳ.

Ἀφ' οὗ δὲ διὰ τῶν ἐλαττωμάτων κατορθούμεν νὰ εὐδοκιμήσωμεν, ἐπιταί ὅτι ἀδέξια πρῶττον προσπαθούμεν νὰ θεραπεύσωμεν αὐτὰ, διότι κατασφραγίσθη οὕτω, στερεώσωμεν τῆς εὐτυχίας ἡμῶν τὴν πηγὴν, ἀφαίρουντες ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ νικηφόρα ὄπλα καὶ μετ' αὐτῶν τὸ πρὸς μαχὴν θάρρος. Ἐπιδιδῶντες τὴν διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων μας, ὀφείλομεν νὰ γνωρίζωμεν αὐτὰ, τοῦ ὅπου ἤδη εἶνε σπουδαῖον δυστύχημα.

Φιλόσοφος τις εἶπε: «Γνωθὲ σεαυτὸν». Ναί, ἂν θέλῃς νὰ μὲνης φιλόσοφος, νὰ ζήσης ὡς φιλόσοφος, δηλαδὴ οὐδὲν νὰ φιλοδοξῆς, οὐδεμίαν προαγωγὴν νὰ σκοπῆς. Ἄν ἐπιθυμῆς νὰ ζήσης ἀφανῶς, γνωθὲ σεαυτὸν ὅσον θέλῃς ἀκινδύνως δύνασαι ν' ἀπολαύσης τῆς τέρψεως ταύτης ἢ συνειδήσεως σεαυτοῦ, ἢ μελέτη τῆς ἀθλιότητός σου πάντως θὰ σε καταστήσωσι καλλίτερον, ἔστω... Ἄλλ' ἂν θέλῃς νὰ συμβιώσης μετὰ τῶν βιοτῶν σου, ἂν θέλῃς νὰ ὑψώθῃς ὑπεράνω αὐτῶν, ἂν θέλῃς λαμπρὸν νὰ διανύσῃς σταδίον καὶ ν' ἀποκτήσῃς πλοῦτον, μὴ γνωρίσης τὸ παράπαν σεαυτὸν, μὴ μελέτῃς σεαυτὸν, ἀλλὰ βιάδιζε εὐθύ, βιάδιζε ταχέως οὔτε ὀπίσω οὔτε ἐμπρὸς σου βλέπων. Ὡ! διόλου μὴ φροντίσης νὰ γνωρίσης σεαυτὸν, διότι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ μάθῃς ὅποιος εἶσαι, θὰ κατανοήσης ὅποιος τύχης εἶσαι πραγματικῶς ἄξιος καὶ θ' ἀποθαρρυνθῆς. Ὁ γνωρίζων τὰς ἀληθείας αὐτοῦ δυνάμεις ἀνακαλύπτει συχνὰ ὅτι πρὸς οὐδὲν εἶνε ἱκανός. Ἡ ἀνακαλύψις αὕτη ἔσται δυσάρεστος εἰς τοὺς φιλοδόξους τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ ἡρεμὸς ἐφ' ἑαυτοὺς πεποιθήσις, τὸ ὑναντίον, ἀποτελεῖ πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἰσχύν νομίζοντες ἑαυτοὺς ἱκανοὺς νομίζονται καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων. Τὸ κοινὸν βλέπον αὐτοὺς τείνοντας πρὸς ἓνα σκοπὸν τοὺς βοηθεῖ νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτὸν διότι ἐν τῷ κόσμῳ ἐπικρατεῖ συνήθεια νὰ κρίνωσι τοὺς ἀνθρώπους οὐχὶ κατὰ τὴν ἀξίαν των ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀξιώσεις των ὀλιγίστας δὲ θὰ εἶχον ἀξιώσεις οἱ ἄνθρωποι ἂν ἐγίνωσκον ἑαυτοὺς. Ἡ ἀγνοία λοιπὸν ἑαυτῶν εἶνε σπουδαιότατος λόγος ἐπιτυχίας. Ἄ! ὅλοι οὗτοι οὗς τόσο ἀλαζόνες βλέπο-

μεν διότι ἀνερορήθησαν εἰς ὑψηλὰς θέσεις καὶ καθήκοντα, ἃτινα εἶνε ἀνίκανοι νὰ ἐκτελέσωσι, δὲν θὰ ἐφθάνον ὅπου ἐφθασαν, ἂν ἐγίνωσκον ἑαυτοὺς θὰ παρέμενον ταπεινοί, θὰ κατενόουν τὴν κλήσιν των, οὐδέποτε θὰ ἐτόλμων νὰ φιλοδοξήσωσι τοιαύτας θέσεις, ἢ δὲ μετριοφροσύνῃ αὐτῶν θὰ τοὺς ἐστέρει τῆς εὐτυχίας, ἢς ἤξιώθησαν διὰ τῆς ἀλαζονείας των.

Δὲν δειλιώμεν λοιπὸν νὰ διακηρύξωμεν ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἐλαττωμάτων τὸ ὠφελιμώτατον καὶ ἄξιον ἐπιμελεστέρας καλλιέργειας εἶνε ἡ ἀλαζονεία. Τοῦτο μόνον τὸ ἐλάττωμα εἶνε δλόκληρος περιουσία. Νεανίας τις ὄνειροπολῶν νὰ φθάσῃ ὑψηλὰ κάλλιον νὰ εἶνε ἀλαζὼν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ὀβολὸν ἢ νὰ εἶνε μετριοφρῶν καὶ νὰ ἔχῃ κτήματα.

Μετὰ τὴν ἀλαζονείαν τὸ καλλίτερον ἐλάττωμα πρὸς προαγωγὴν εἶνε ἡ παντελής ἀνικανότης. Διὰ τοῦ ἐλαττωματος τούτου εἶνε τις βέβαιος ὅτι καλὴν θὰ καταλάβῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν.

Ἐχεις δύο ἀνεψίους; ὁ εἰς εἶνε νέος πλήρης ἐμμονῆς, δραστηριότητος καὶ νοημοσύνης ἀναγνωρίζεις τὴν ἀξίαν του λέγων: «Ἄ! δι' αὐτὸν δὲν ἀνησυχῶ!» Καὶ πραγματικῶς οὐδαμῶς μεριμνᾷς περὶ τῆς τύχης του. Οὔτε βοήθειαν τῷ παρέχεις οὔτε προστασίαν, ἀφίεις μόνον αὐτὸν νὰ χαράξῃ τὸν δρόμον του ὅπως δύναται. Εἶσαι ἡσυχῆς, ἠξέυρεις ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔλθῃ νὰ σοῦ ζητήσῃ τι. Ἄλλ' ἔχει ἓνα ἀδελφόν, ὅστις εἶνε αὐτόχρημα βλάξ, ἀγνοεῖ τὴν ὀρθογραφίαν, εἶνε ἀνίκανος νὰ μετέλθῃ τὸ ἐλάχιστον ἐπάγγελμα δι' αὐτὸν ἀνησυχεῖς φοβούμενος ὅτι θὰ σοῦ προσεγγίσῃ πολλὰς δυσχερεῖας. Τότε συναθροίζεις ὄλην σου τὴν οἰκογένειαν καὶ λέγεις μετ' ἀγωνίας: «Τί θὰ τὸν κάμωμεν τὸν Ἀνδρέαν;» Οἱ δὲ συγγενεῖς σου, καταπληκτοὶ, γινώσκοντες τί δικαιούνται νὰ προσδοκῶσι παρὰ τοῦ φίλου, παρατηροῦσιν ἀλλήλους εἰς τὰ ὄμματα καὶ ἐπαναλαμβάνουσι: «Ἀλήθεια, τί νὰ τὸν κάμωμεν τὸν Ἀνδρέαν;» Οὐδὲν θὰ κατορθώσῃ μόνος, ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τὸν τοποθετήσῃτε πάντες εἰς τινα τράπεζαν (ταλαιπῶρος τράπεζα) ἢ νὰ τὸν διορίσῃτε ὑπάλληλον τοῦ κράτους (ταλαιπῶρον κράτος!).

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἰδέα τοῦ ἀναθέσαι εἰς νέον τινα ἐργασίας τοῦ κράτους, διότι εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἰδικὰς του, δύναται νὰ φανῇ τερατώδης, ἀνήκουστος, ἀπραγματοποίητος... πανταπᾶσι. Διὰ τοῦ ζήλου ἢ μᾶλλον διὰ τῆς ἀπελπισίας τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀνδρέας θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ποθουμένην θέσιν. Ὁ θεὸς τοῦ βουλευτῆς θ' ἀναβῇ καὶ θὰ καταβῇ ὑπουργεῖα, θὰ ὑποσχεθῇ τὴν ψῆφόν του. Ἡ θεὸς του, ἢ τόσο ὑπερήφανος, θὰ ἐπισκεφθῇ ἐπανειλημμένως, ἐννοεῖται, τινὰς τὰς ὁποίας περιφρονεῖ κατὰ βάθος. Ἡ ἐξαδέλφη του θ' ἀκκισθῇ πρὸς ἀνιάρους γέροντας, οὗς ἄλλως

δὲν θὰ ἔστρεφε νὰ ἴδῃ. Ἡ μήτηρ του θὰ δράμῃ νὰ προσκλαυθῇ παντοῦ! . . . Ναι, ὁ Ἄνδρέας θὰ ἐπιτύχῃ τὴν θέσιν εἰν' ἀληθὲς ὅτι μετ' ὀλίγον θ' ἀπολέσῃ αὐτήν, ἀλλὰ θὰ εὕρῃ ἄλλην ἀνωτέραν, διότι ἡ πρώτη ἐν ἡ οὐδὲν ἐπραξε χρησιμεύει αὐτῷ ὡς λίαν εὐνοϊκὸν προηγούμενον· θὰ παυθῇ καὶ ἐκ τῆς δευτέρας, ἀλλ' ἡ οἰκογενεῖα συνασπισθεῖσα θὰ προμηθεύσῃ αὐτῷ τρίτην, ἔπειτα τετάρτην, ἔπειτα πέμπτην, καλλίστην πλέον, ἢν θὰ φυλάξῃ, διότι καλαὶ θέσεις εἶνε αἱ μὴ ἀπαιτοῦσαι ἐργασίαν. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἄνδρέας, πάντοτε στηριζόμενος, πάντοτε βοηθούμενος ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς του οἰκογενείας, θ' ἀνυψωθῇ ταχέως, ἐν ᾧ ὁ ταλαίπωρος ἀδελφός του θὰ μείνῃ χαμηλότερα αὐτοῦ· διότι νοήμων ἄνθρωπος βραίνει πεζὸς βραδύτερον ἢ ἡλίθιος ἐφ' ἀμάξης, διότι ὁ ἀνεξάρτητος καὶ τὰ πάντα ἐκ τῆς ἐργασίας του ἀναμείνων μόνος τὰς ἰδίας δυνάμεις ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁ ὀκνηρὸς καὶ βλάξ τούναντιον ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάσας τὰς δυνάμεις τῶν ἰσχυρῶν προσώπων τῶν δι' αὐτὸν ὑπευθύνων.

Ἐπιβλῶν ἐλάττωμα ἔχει ἐπίσης καὶ ὁ δύσκολος. Πρὸς τὸν τοιοῦτον προσφέρονται πάντες φιλοφρόνας. Ὁ δύσκολος ἔχει τὰς καλλιτέρας περιποιήσεις, τὴν καλλιτέραν θέσιν, τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ ἐδέσματος. Κατορθοὶ δὲ ν' ἀποκτήσῃ τὴν μεγίστην ἢν ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ ονειροπολήσῃ ὁ ἄνθρωπος εὐτυχίαν: νὰ μὴ λησμονηθῆται ποτε.

Χρήσιμον ἐλάττωμα εἶνε καὶ ἡ ὀχληρότης. Οἱ ὀχληροὶ εἶνε ἀκατανίκητοι καὶ ἐν τῷ ἔρωτι ἔτι.

Καὶ ἡ σκαιοτήτης δὲ τῶν τρόπων ἔχει τὰ καλὰ τῆς ἐκρηκτικῆς ὀργῆς χρησιμεύει πολλάκις νὰ κρύψῃ ἐσφαλμένην ἰδέαν ἢ ἀδικὸν κρίσιν. Καὶ διὰ τῆς ἀπειλῆς δὲ ταχέως ἐπιτυγχάνει τις ποθομένην εὐνοίαν. Ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τοῦ φόβου αἱ ἀπειλαὶ εἶνε αἱ ἰσχυρόταται παρακλήσεις· εὐτυχεῖς οἱ τρόμον ἐμποιοῦντες, μόνον οὗτοι ἔχουσι κόλακας.

Ἡ προπέτεια εἶνε ὁμοίως ἀξιόλογον ἐλάττωμα, ἀλλ' ἐνέχει καὶ τοὺς κινδύνους του. Εὐτυχῶς οἱ κατέχοντες αὐτὸ προνομιοῦχοι ἄνθρωποι εἰσὶ πεποικισμένοι διὰ θαυμασίου ὀρμεμφύτου κυβερνώσι τὸ ἐλάττωμα τοῦτο μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος· γινώσκουσιν, οὐδέποτε ἀπατώμενοι, τὴν ὥραν, τὸν καιρὸν, τὸν τόπον καθ' ὃν ἀρμόζει νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτὸ, καὶ τὰ πρόσωπα πρὸς ἃ εἶνε ἐπιφελὲς νὰ ἐπιδείξωσι τοῦτο. Διὰ τῆς προπετείας δύναται τις... Πρὸς τί νὰ τὸ εἶπω; τὸ εἰξεύρετε πάντες κάλλιον ἐμοῦ.

Ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ ἐλαττώματά τινα εἶνε θησαυροί. Ἀγχίστροφός τις ὢν καὶ ἄνευ χαρακτήρος καὶ ἀρχῶν δημιουργεῖ ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον μέλλον.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δύναται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι

δὲν ἔχει συνείδησιν, ἔχει ἐξησφαλισμένον τὸ πολιτικὸν του στάδιον. Ὁ ἄνευ συνείδησεως βουλευτής, ὁ τιμητικῶς προσωνομούμενος ἀμφιρρεπὴς βουλευτής, εἶνε τὸ μόνον ὃν, ὅπερ δύναται νὰ καυχήθῃ ὅτι εὕρε τὴν φιλοσοφικὴν λίθον· ὁ ἀμφιρρεπὴς βουλευτής ἔχει εἰς τὰς χεῖρας του τὰς τύχας τοῦ ἔθνους του, διότι ἐξ αὐτοῦ ἕκαστος τὰ πάντα προσδοκᾷ. Εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ βουλευτής ἔχων συνείδησιν, ὑψώσας πεπαρησιασμένως τὴν σημαίαν τῶν ἀρχῶν του; Γινώσκουσι πάντες ἐκ προτέρων τὰς πεποιθήσεις του καὶ τὰς σέβονται, δηλαδὴ εἶνε ἀπληπισμένοι ὅτι δὲν δύναται νὰ τὰς καταστρέψωσι, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ πολιτικῇ μόνον περὶ τῶν ἀνθρώπων οἴτινες δύνατον νὰ διαφθαρεύσιν φροντίζουσι, οὐδεὶς μεριμνᾷ περὶ αὐτοῦ.

Ὁ ἀμφιρρεπὴς βουλευτής, τούναντιον, ἐνδιαφέρει τοὺς πάντας· ἕκαστον κόμμα ἀμιλλᾶται νὰ τὸν κατακτήσῃ· τὸν περιποιῶνται πάντες, τὸν προσκαλοῦσι πάντες. Σήμερον ἐπρογευματίσει μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τινὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων, θὰ γευματίσῃ δὲ παρὰ τῷ ὑπουργῷ αὐριον τὰνάπαλιν. Πᾶσαι αἱ τράπεζαι εἶνε ἐστρωμέναι δι' αὐτόν· ὦ! πῶς τὸν ἐκτιμῶσι πάντες! ἀκροῶνται αὐτοῦ ὁσάκις ὁμιλεῖ, ἀποκρίνονται ὁσάκις ἐρωτᾷ, πράττουσιν ὅ,τι πρὸς οὐδένα πράττουσι.

Τὴν παραμονὴν σπουδαίας ψηφοφορίας καταστρώννυνται δύο κατάλογοι, ἐνίοτε τρεῖς· ἕκαστον κόμμα καταγράφει τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφίσοντας. Ὡ! θαῦμα... τὸ ὄνομα τοῦ ἀμφιρρεποῦς βουλευτοῦ εὐρίσκεται συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς δύο καταλόγους, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς. Οἱ ὑπουργοὶ περὶ αὐτοῦ ὁμιλοῦντες λέγουσιν: «Εἶνε ἰδικὸς μας, ὁ δεῖνα μᾶς ἠγγυήθη δι' αὐτόν...» Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι κραυγάζουσιν: «Εἶνε ἰδικὸς μας, μᾶς τὸν ἔφερον ὁ τάδε.» Ψηφίζων δὲ ὑπὲρ οὐτινος δήποτε δὲν ἀναλαμβάνει οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν· ἐν τῷ μέλλοντι δύναται νὰ διαθέσῃ ἢ νὰ μὴ διαθέσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ψήφον του. Διὰ τοῦτο τὴν ἐπαύριον ψηφοφορίαν ὁ ἀμφιρρεπὴς βουλευτής εἶνε ὑπέρποτε ἐλεύθερος. Καὶ πάλιν ἕκαστον κόμμα πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ δελεάσματα του, διότι ὅ,τι ἐπραξεν ὑπὲρ αὐτοῦ σήμερον, δύνατον νὰ τὸ πράξῃ αὐριον ὑπὲρ ἄλλου. Ὁμοιάζει πρὸς φιλάρεσκον γυναῖκα ἢ ἡ ἀστασία καὶ ἡ ἰδιοτροπία βασανίζουσι ἀκαταπαύστως τοὺς περὶ αὐτήν.

Ἄριστον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μέρος εἶνε ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτήρος, ἢ μᾶλλον ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἠθικῆς. Καὶ πράγματι, οἱ εὐγενεῖς χαρακτήρες δὲν ἀποτελοῦσιν ἀπλῶς τὴν συνείδησιν τῆς κοινωνίας, ἀλλ' εἰς πᾶν καλῶς κυβερνώμενον κράτος ἀποτελοῦσι τὴν κυριωτάτην κινητικὴν δύναμιν διότι ὁ κόσμος πράγματι διοικεῖται ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΘΟΥΣ

Δ'

Περὶ πένθους ἐν Πολυνησίᾳ.

Ἰπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ἐν τοῖς πένθεσι νομίμων, ὡς καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἐποψίν ἐξεταζόμενοι οἱ Πολυνησῖοι παρουσιάζουσι μεγίστην πρὸς ἀλλήλους ὁμοιότητα, ὀλίγιστα δὲ καὶ ἀσήμαντοί εἰσιν αἱ κατὰ τόπους διαφοραί.

Συνήθως ὁ νεκρὸς ἐν Πολυνησίᾳ δὲν ἐθάπτετο, ἀλλ' ἀπεψήρανετο ἐν ὑπαίθρῳ, εἶτα δὲ τιθέμενος ὀκλαδὸν περιετυλίσσετο διὰ ταινιῶν καὶ ἀπέτιθετο ἐν ἰδιαιτέρῳ μορᾷ. Ἡ ξήρανσις τοῦ νεκροῦ ἦτο ἐπίπονος καὶ ἐπισφαλής. Τὸ πτώμα ἐξετίθετο πρῶτον ἐν ὑπαίθρῳ ἐν ξυλώσει, ὑποβασταζομένη ὑπὸ τεσσάρων πασσάλων, καὶ ἐσκέπτετο διὰ στέγης ἐλαφρᾶς, ἀναλόγου κατασκευῆς τῆς κεντρικῆς σκιαδὸς τῶν διπλῶν πολυνησίων πυρογῶν. Ἐνίοτε δὲ, ὡς ἐν Νουκαχίβῃ, ἡ ξυλώσις ἀντικαθίστατο διὰ κορμοῦ ἀρτοδένδρου, γεγλυμμένου ἐν σχήματι πυρογᾶς, καὶ καλυπτομένου μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν δι' ἐτέρου κορμοῦ, ὁμοίως γεγλυμμένου καὶ προσαρμολομένου ἐρημητικῶς εἰς τὸν πρῶτον. Οἱ πλείστοι τῶν νησιωτῶν ἐκείνων ἐθεώρουσαν τὸν ἄλλον κόσμον, ὡς νῆσον μακρυνήν, εἰς τὴν ὅποιαν διαπορθμεύεται ὁ νεκρὸς μετὰ μακρὸν πλοῦν. Τούτου δ' ἕνεκα ἐφρόντιζον νὰ παρέχωσι τῷ νεκρῷ τὰπαιτούμενα ἐφόδια, ὡς ὄπλα, κελύφη κοκκοκαρύου, δι' ὧν οἱ ἄγριοι ἀντλοῦσιν ὕδωρ, ζωτροφίας, ὕδωρ, ἀρτοκάρπους, ἰχθῦς, πάντα ὠρισμένα εἰς συντήρησιν τῆς σκιάς τοῦ τεθνεώτος, ἧτις ἄλλως ἐπιστεύετο, ὅτι ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπλανᾶτο περὶ τὸ σῶμα.

Πρὸς τελειότεραν ἀποξήρανσιν τοῦ πτώματος ἐξήγον συχνάκις τὰ ἐντόσθια· εἶτα δὲ ἐκάστην νύκτα ἀνεκάθιζον τὸν νεκρὸν καὶ περιήλειπον αὐτόν δι' ἑλαίου κοκκοφοινίκων. Ἐπιτυγχάνοντος τοῦ ἔργου, ὑπελείπετο μόνον αὐτοῖς νὰ περιτυλίξωσι τὴν μουμίαν διὰ ταινιῶν. Ἐν ταῖς Γαμβιέραις νήσοις τὸ πτώμα μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν δὲν ἐκαθίζετο ὀκλαδὸν, ἀλλ' ἀπέτιθετο ἐξηπλωμένον ὀριζοντίως εἰς σπήλαιον νεκροδόκον. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Πάσχα ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς ὑπὸ τοὺς λίθους τῶν βάθρων, ἐφ' ὧν ἴστανται τὰ ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ περιβόητα κολοσσικὰ ἀγάλματα.

Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἔθαπτον ἐπίσης τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ἐφ' οὗ προηγούμενος τοὺς ἤλειπον δι' ἑλαίου καὶ τοὺς ἐκάθιζον ὀκλαδὸν ἐκάλυπτον δὲ τὸν τάφον διὰ σωροῦ λίθων, ἐφ' οὗ ἀπέθετον ὀλίγας ζωτροφίας.

Παράδοξόν τι γεγονός, παρατηρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κοῦκ ἐν Νεοζηλανδίᾳ, ὑποδεικνύει σὺν ἄλλοις πλείστοις, ὅτι μεγίστη ἀπαιτεῖται περίσκεψις εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐθνικῶν ὁμοιοτήτων, καὶ ὅταν

ἀκόμη αὐταὶ ὡσιν εἰδικαὶ καὶ μεμονωμένα. Ἐπί τινος τάφου οἱ Νεοζηλανδοὶ εἶχον ἐγείρει σταυρὸν, κεκοσμημένον διὰ πτερῶν καὶ ὁμοιότατον τῷ σταυρῷ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Εἶδομεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Γαμβιέρων νήσων ἀπέθετον τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἐν φυσικοῖς σπηλαίοις. Ἐν Τόγκα, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις χώραις, πρὸς ταφὴν ἐπιφανῶν νεκρῶν κατασκευάζον τεχνητὰ σπήλαια ἐκ μεγάλων πλακῶν ἀμμολίθου, ὅμοια τῆς δόξης.

Ἐν πολλαῖς χώραις ἡ θλίψις, ὁ πόνος ὃν προσενεῖ τοῖς ἐπιζῶσιν ἢ ἀπώλεια συγγενοῦς ἢ φίλου, παρώρμησαν οὐ μόνον εἰς ἐγερσιν ἐπιταφίων μνημείων, ἀλλὰ καὶ εἰς ζωγραφίαν ἢ γλυφὴν ἐμβλημάτων. Καὶ τοι ἧκιστα φιλοτέχνοι οἱ Πολυνησῖοι, ὅμως ἐξησκήθησαν πῶς εἰς τὴν τέχνην ταύτην. Ἐν Ταίτη εἶδεν ὁ Κοῦκ ἐντός νεκροδόκου μορᾷ σανίδας ἐφ' ὧν ἦσαν γεγλυμμένοι εἰκόνες ἀνθρώπων καὶ ζῶων, ἰδίως εἰς ἀλίετων ὃν πειρώμενοι νὰ καταστήσωσι φυσικώτερον εἶχον χρωματίσῃ δι' ἐρυθροῦ καὶ κίτρινου χρώματος· παρετήρησε δὲ καὶ μικρὸν λίθινον ὁμοίωμα. Πιθανῶς τὰ κολοσσικὰ ἀγάλματα τῆς νήσου τοῦ Πάσχα παραπλήσιόν τινα εἶχον σκοπὸν εἶτε δ' εἶνε ταῦτα, εἶτε μὴ, ἔργα τῶν σημερινῶν Πολυνησίων, κατασκευασμένα δι' ἐργαλείου ἐξ ὀψιδιανῆς λίθου, ὧν δείγματα ἐπέδειξεν ἐσχάτως εἰς τὴν ἐν Παρισίαις ἀνθρωπολογικὴν ἐταιρίαν ὁ κ. Πενάρ, τοῦτο ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι οἱ Πολυνησῖοι ἧκιστα ἐπιδίδουσιν εἰς τὴν γλυπτικὴν, καὶ δὴ εἰς τὴν γλυπτικὴν λίθων.

Ἐν τισὶ νήσοις συνειθίζεται πένθος, καὶ μάλιστα μακρὸν, ἐπὶ τοῖς θανάτοις. Ἐν Ταίτη αἱ χήραι ἔφερον ἐπὶ τῆς κόμης πτερά, ἔχοντα ἰδιαιτέρον τι χρῶμα, ἐκάλυπτον μάλιστα καὶ τὴν κεφαλὴν διὰ πέπλου. Αἱ γυναῖκες ὅσαι ἔλουσαν, ἐμύρωσαν καὶ ἐκόσμησαν τὸ πτώμα, ὑπεβάλλοντο εἰς αὐστηροτάτην καθιέρωσιν (Σαμπῶν), διαρκούσαν μέχρι πέντε μηνῶν, ἂν ὁ θανὼν ἦτο ἀρχηγός. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς καθιέρωσεως δὲν ἐπέτρεπετο νὰ ἐγγίωσι διὰ τῶν χειρῶν οὐδέ τὰς τροφάς, ἀλλ' ἄλλοι ἐσίτιζον αὐτὰς ὡς νῆπια. Εἰς ἐνδειξὴν δὲ πένθους ἐφύτευοντο παρὰ τοὺς τάφους καποαρέται, δένδρα ἀφυλλα, ὁμοιάζοντα μὲ τὴν Ἰππουριν. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ὤφειλον ἀπαραιτήτως καὶ νὰ θρηνώσι καὶ νὰ ὀδύρονται. Ἐν ταῖς Μαρκασίαις νήσοις, οἱ θρῆνοι τῶν γυναικῶν, ἂν ὁ θανὼν ἦτο ἀνήρ, συνωδεύοντο καὶ διὰ παραδοξοτάτης μιμητικῆς ὀργήσεως. Ἡ χήρα καὶ τινες νεάνιδες ὄρχουοντο ἐμμελῶς καὶ ἀσέμμως περὶ τὸ πτώμα· κύπτουσαι, δ' ὅπως κάλλιον περιεργασθῶσι τὸν νεκρὸν, ἀνεφώνουν· «Δὲν τὸ κούνησε! δὲν κουνιέται!... Ἄλλοι!... Πάει! Πάει!...» Ἄλλ' ἡ ἐκδήλωσις τοῦ πένθους ἐπὶ τοῖς θανάτοις δὲν περιορίζετο ἐν Πολυνησίᾳ εἰς μυρολόγια καὶ κοπετούς· ἀπητοῦντο προσέτι πλη-

γαί, ακρωτηριασεις, θυσίαι. Ἡ ἠθικὴ ὁδὸν δὲν ἦρκει, ἀλλ' ἦτο προσέτι ἀνάγκη καὶ αἷμα νὰ γυθῆ.

Τὰ αἰμοχαρῆ ταῦτα ἔθιμα ἦσαν κοινότατα ἐν Πολυνησίᾳ καὶ ὁμοειδῆ πάντα. Ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἐσπάρασσον τὸ σῶμα καὶ ἰδίως τὸ πρόσωπον δι' ὀδόντος καρχαρίου ἢ δι' αἰχμηρᾶς κογγύλης. Μάλιστα ἐν Τογκαταμποῦ τὸ πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ, εἴτε εἰλικρινὲς ἦτο, εἴτε προσποιημένον, ἐξεδηλοῦτο διὰ τρόπου σκληροτάτου. Καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις, αἱ ἐνδείξεις τοῦ πένθους ἦσαν ἀνάλογοι τοῦ ἀξιωματος τοῦ νεκροῦ. Μετὰ τὸν θάνατον ἀρχηγῶ ἐκείρον τὴν κόμην, ἤμισσον τὸ πρόσωπον, ἐτραυματίζον τὸ σῶμα, ἔκαιον τὴν ἐπίδερμίδα, ἐκέντων διὰ λόγχης τοὺς μηρούς, τὰς πλευράς, τὰς παρειάς ἢ ἀπέκοπτον τὰς φάλαγγας τοῦ μικροῦ δακτύλου, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ παραμέσου, ὡς ἐποίουν καὶ οἱ Αὐστραλοὶ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Καίτοι ὅμως κατ' ἐπίφασιν δεινοτάτη ἢ ἀπελπισία τῶν Πολυνησίων ἐν τοῖς πένθεσι, δὲν εἶνε πάντοτε εἰλικρινής, ὁ δὲ Πόρτερ εἶδεν ἐν Νουκαχίτᾳ χήραν, ἧς ὁ σύζυγος ἐγένετο βορὰ καρχαρίου, παραδιδόμενην εἰς Ἀμερικανούς ναύτας ἐν ᾧ ἔχαινον ἀκόμη ἐπὶ τοῦ τραχήλου, τοῦ στήθους καὶ τῶν βραχιόνων αἱ δηλοῦσαι τὸ πένθος πληγαί. Ἡ ὑποκρισία δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν ἐλάττωμα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ἄλλως δὲ μὴ λησιμονώμεν, ὅτι οἱ Πολυνησῖοι ἔχουσι παιδιδὸν κουφότητα καὶ παντελῶς ἀγνοοῦσι τί ἐστὶν αἰδώς.

Ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ δὲν ἐκρίνετο ἐπαρκῆς μία μόνη ἐκδήλωσις τοῦ πένθους. Ἐνίοτε ἐξέθαπτον τοὺς νεκρούς καθ' ὄρισμένην ὥραν τοῦ ἔτους, καὶ ἐθρήνον αὐτοὺς αὖθις, ἐπαναλαμβάνοντες τὰς ἐκουσίας πληγὰς.

Ἄλλ' εἰς τὴν μέριμναν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πένθους διὰ πληγῶν καὶ ἐκουσίων ακρωτηριασεῶν προσετίθετο συχνάκις καὶ ὁ πόθος νὰ μὴ ἀφθῆ ὁ νεκρὸς ἄνευ συνοδείας ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ του εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ πρὸς πληρώσειν τοῦ εὐσεβοῦς πόθου τῶν προσέτρεχον εἰς ἀνθρωποθυσίας.

Ναὶ μὲν ἡ νεοζηλανδικὴ ἠθικὴ δὲν ὑπερέου πάντοτε τὴν σύζυγον νὰκολουθῆσαι εἰς τὸν τάφον τὸν ἄνδρα της· ἀλλ' ἂν αὕτη ἀπηγγονίζετο αὐτοπροαιρέτως, ἐτιμάτο ὡς σφόδρα ἐνάρετος. Ὅμως ἐνταῦθα τῶν πατριῶν τὴν ἠθικὴν ταύτην ὑποχρέωσιν μετέβαλον εἰς χρέος ἀπαράβατον καὶ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγῶ συνείθιζον νὰ πνίγωσι τὰς γυναῖκας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τρυφου τοῦ. Ἔθῃ ἐξ ἴσου ἄγρια ἐπεκράτου ἐν ταῖς νήσοις τῶν Φίλων καὶ ἄλλαχού, τηρούμενα ἡμῶν μετ' ἄλλων παντελῶς ἀντιθέτων συνηθειῶν. Οὕτως οἱ Νεοζηλανδοὶ, καίπερ εὐσεβέστατοι πρὸς τοὺς ἰδίους νεκρούς, ἔτρωγον ὅμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοὺς ἐν ταῖς μάχαις φονευμένους οἰκείους.

Ἐνίοτε μάλιστα υἱοὶ ἔτρωγον τὴν μητέρα καὶ πατέρες τοὺς υἱούς. Προσθεθίσθω δὲ τούτοις, ὅτι οἱ αὐτοὶ ἄγριοι συνείθιζον, ὡς αἰεὶ ἀπέθνησκον ἀρχηγός, ἀφ' οὗ τὸν ἐθρήνον καὶ ἐπένθουν τὸν θάνατον αὐτοῦ καθ' ὅλους τοὺς τύπους, νὰ διαρπάζωσιν ἐπειτα πᾶσαν τὴν περιουσίαν του.

Συχνάκις ἐπὶ τοῦ τάφου ἐθυσιάζοντο δούλοι. Μήτηρ τις νεοζηλανδῆ, ἧς τὸ τέκνον ἐπνίγη, παρεκάλει ἐπιμόνως νὰ σφάζωσι μίαν δούλην, διὰ νὰ συνοδύσῃ καὶ νὰ περιποιῆται τὸ μικρὸν της ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν πέραν τοῦ τάφου κόσμον, εἰς τὸ Ρεϊγκά.

Ἐν ταῖς Μαρκεσῖαις νήσοις ἐθυσιάζον ἐνίοτε δύο θεράποντας, δύο κικίτας, ὅπως ὁ μὲν εἰς τούτων βαστάζῃ τὴν ζώνην τοῦ θανόντος, ὁ δ' ἕτερος τὴν κεφαλὴν τοῦ χοίρου, τοῦ παρατιθεμένου ἐν τῷ περιδείπνῳ. Ἡ τοιαύτη πρόνοια ἦν εὐλογωτάτη, διότι ὁ φύλαξ τῆς μετὰ θάνατον κατοικίας τῶν Νουκαχιβαίων παρίσταται, ὡς ἀνηλεῶς ἀποδιώκων, ὑβρίζων καὶ λιθοβολῶν τοὺς ἀφικνουμένους, ἂν μὴ προσέρχωνται εἰς τὰ ἐνδιαίτηματα τῶν νεκρῶν κατὰ τοὺς προσήκοντας τύπους. Συχνάκις τὰ θύματα ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἀρπάζονται ἐξ ἐνέδρας ἐκ τῶν γειτονικῶν πατριῶν.

Αἱ ἀνθρωποθυσίαι ἦσαν ἐπίσης κεκανονισμέναι ἐν ταῖς Σανδβίχαις νήσοις, κατὰ τὸν θάνατον ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὁμοίως καὶ αἱ πρὸς ἐνδείξιν πένθους αὐτοκτονίαι. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ταμεχαμέχα, πολλοὶ τῶν θερμῶς αὐτὸν ἀπαπόντων ἠτοκτονήθησαν, ὅπως συνοδεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· τοῦτο δὲ οὐδαμῶς συνετέλεσεν εἰς ἐλάττωσιν τοῦ ὀρισμένου ἀριθμοῦ τῶν ἀκουσίων θυμάτων καὶ τῶν ἐκουσίων ακρωτηριασεῶν. Ἐπὶ πολλὰ δ' ἔτη κατόπι, εἰς μνημόσυνον τῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ Χαβαίου ἐκείνου Ναπολέοντος, ἐξερίζουν ἓνα τῶν τομέων ὀδόντων. Νομαλιάν, ἡ χήρα τοῦ Ταμεχαμέχα, εἶδειξεν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ βραχίονος τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν εἰς χαβαϊκὴν γλῶσσαν: «Ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν βασιλεὺς Ταμεχαμέχα, ἀπέθανε τῇ 6 Μαΐου 1819.» Ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἰθαγενῶν, ὑπερβολικώτεροι ἐν τῷ ζῆλῳ αὐτῶν, ἐστίζαν τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς γλώσσης. Τοσοῦτοι δὲ χοῖροι ἐσφάγησαν καὶ ὑποχρεωτικῶς κατεβροχθίσθησαν ἐν τῷ περιδείπνῳ, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἡγεμόνος σχεδὸν ἐξέλιπον οἱ χοῖροι ἐκ τῆς νήσου. Καίπερ ὅπως οὐκ ὑπερβολικός, ὅμως ὀλίγους ἴσως τῶν Εὐρωπαϊῶν, τοὺς μεμψιμοίρους μόνον, θὰ ἐκπλήξῃ ὁ θαυμασμός τῶν Χαβαίων πρὸς τοὺς κατακτητὰς καὶ τροπαιούχους ἡγεμόνας.

Περατοῦντες ἐνταῦθα τὴν περιληπτικὴν ἀναγραφὴν τῶν πολυνησιακῶν ἐν τοῖς πένθεσι νομίμων, ἀναγκαῖον κρίνομεν, προτοῦ νὰ μεταβῶμεν εἰς ἄλλα ἔθνη, νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ τοιαῦται

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον φιλαίμαται κηδεῖται τελοῦνται μόνον πρὸς τιμὴν ἀνδρῶν, τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει παρ' ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς ἀγρίαις φυλαῖς. Αἱ γυναῖκες θυσιάζονται συχνότατα κατὰ τὸν θάνατον τῶν συζύγων. οὐδαμῶς ὅμως φαίνεται συμβαῖνον καὶ τὸ ἀντίθετον, οἱ πλείστοι δὲ τῶν περιηγητῶν τηροῦσι περὶ τῶν γυναικείων κηδεῶν εὐγλωττον σιγὴν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν αἱ γυναῖκες κηδεύονται ἄνευ πομπῆς. Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῶν πολυαριθμῶν τεκμηρίων τῶν μαρτυρούντων τὴν μεγάλην περιφρόνησιν, ἣν γενικῶς τρέφουσι πρὸς τὰς γυναικὰς οἱ κατὰ φύσιν λαοί.

[Ch. Letourneau]

**Π.

Ο ΛΟΙΜΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ διακεκριμένος γάλλος ἰατρός καὶ φιλόλογος κ. A. Corlieu ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἐν Παρισίαις ἐκδιδόμενῳ περιοδικῷ συγγράμματι *Revue scientifique* τῆς 22 Μαρτίου 1884, βραχεῖαν μὲν ἀλλ' ἀξιοσπουδαίαν μελέτην περὶ τοῦ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐνσκήψαντος ἐν Ἀθήναις λοιμοῦ.

Τῷ 429 π. Χ. τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, περὶ τὰ μέσα τοῦ θεοῦς ἐξηκοντακισχίλιοι Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀρχιδάμου εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν. Συνεπῶς πλείστοι τῶν κατοικῶν τῆς ἐξοχῆς εἰσῆλθον ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Corlieu ὑπολογίζει εἰς τριάκοντα χιλιάδας περίπου τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἀνελθόντα δὲ εἰς ἑκατοντακισχιλίους μετὰ τῶν ἐκ τῆς ἐξοχῆς συρρευσάντων. Ἄλλ' αἱ Ἀθηναῖοι εἶχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ὑπὲρ τὰς μυρίας οἰκίας. «Ἡ πόλις ἐκ πλείονων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε» (*Ἀπομνημονευμάτων*, Γ. Ε. 14.) Ἐὰν ἤδη ὑπολογίσωμεν κατὰ μέσον ὄρον τοῦλάχιστον δέκα ἐγκατοίκους μετὰ τῶν θεραπόντων ἐν ἐκάστῃ οἰκίᾳ, ὅπερ δὲν εἶνε ὑπερβολικὸν ἐν πόλει ἐν ἣ ὑπῆρχον πολλοὶ δούλοι, ἔχομεν ἐν ὅλῳ ὑπερεκατοντακισχιλίους κατοίκους. Ἐὰν εἰς τούτους προσθέσωμεν τοὺς ἐκ τῶν ἐξω δῆμων ἐλθόντας καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ Πειραιῶς, τότε ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν ἐντὸς τῶν μακρῶν τειχῶν κλεισθέντων ὑπολογιστίως περίπου εἰς διακοσικισχιλίους καὶ οὐχὶ εἰς ἑκατοντακισχιλίους ὅπως ὑπολογίζει αὐτοὺς ὁ κ. Corlieu.

Ὁ κ. Corlieu μελετῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας περιγραφόμενα συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ, καὶ συγκρίνων αὐτὰ πρὸς ἄλλας ἐπιδημίας, συμπεραίνει, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου περιγραφείσα νόσος ὑπὸ τὸ ὄνο-

μα *λοιμός*, δὲν ἦτο νόσος ἐξωθεν εἰσβαλοῦσα, ὡς πολλοὶ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ἰατροὶ διατείνονται, ἀλλὰ νόσος ἐπιδημικῆ ἐπιτοπίως ἀναπτυχθεῖσα καὶ παρουσιάζουσα καταφανεῖς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ καθ' ἡμᾶς κλοουμένου τυφοῦ τῶν στρατοπέδων ἢ τῶν στρατευμάτων ἢ τυφοῦ ἐξανθηματικῶ.

Τὸ εἶδος τοῦ παρόντος περιοδικῶ δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς εἰδικὰς ὄλως λεπτομερείας τῆς ἰατρικῆς ταύτης συζητήσεως. Σημειοῦμεν ὅμως, ὅτι τὸ ζήτημα ἔχει πρακτικὴν ἐννοίαν σπουδαίαν διὰ τὰς νεωτέρας Ἀθήνας ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψιν, ἐὰν δηλαδὴ ὁ λοιμὸς τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος ὑπῆρξεν ἀσθένεια ἐξωθεν μεταφερθεῖσα, ἢ ἐὰν ἐπιτοπίως ἐγενήθη. Τὴν ἐξωθεν εἰσβολὴν τῆς νόσου ἐκείνης ἐπρέσθυσαν πολλοὶ ἰατροὶ. Ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων ἀναφέρομεν τὸν Γαληνόν, διηγούμενον ὅτι ὁ λοιμὸς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἐξ Αἰθιοπίας. Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ὁ κ. Corlieu περιπίπτει ἐκ παραδρομῆς βεβαίως εἰς οἰσιῶδες χρονολογικὸν σφάλμα λέγων, ὅτι ὁ Γαληνὸς ἦτο κατὰ δύο αἰῶνας μεταγενέστερος τοῦ Ἰπποκράτους, ἐνῶ κατὰ τοὺς πιθανωτάτους ὑπολογισμούς ἡ γέννησις τοῦ Γαληνοῦ τίθεται σχεδὸν ἐξ αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰπποκράτους.

Ἐκ τῶν νεωτέρων δ' ἀναφέρομεν τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον ἰατρὸν Clot-bey, ὑποστηρίζοντα ἐν τῷ περὶ πανώλους ἀξιολόγῳ πονήματι αὐτοῦ, ὅτι ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἦτο πανώλης διὰ πλοίων εἰσαχθεῖσα. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς γνώμας ταύτας, ἡ σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐπικρατοῦσα συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Corlieu ὑποστηριζομένην, ὅτι δηλαδὴ ὁ λοιμὸς ἐκείνος ἦτο ὁ ἐνεκα κακῶν ὑγιεινῶν ὄρων ἐν τῷ μέσῳ πολυπληθῶν ὁμάδων ἀναπτυσσόμενος τυφός, παρουσιάζων ἐκτακτὰ τινα φαινόμενα ἐντάσεως οὐχὶ ἄλλως σπανίως ἀπαντῶντα ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῶν ἐπιδημιῶν. Οὕτως ὁ κ. Corlieu ἀναφέρει ἐπιδημίαν τινὰ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀναπτυχθεῖσαν ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, ἧτις ἐπαρουσίασε μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν ἐπιδημίαν ταύτην περιέγραψεν Ἐλλην ἰατρός ὁ κ. Βεγλερῆς ἐν τῷ *Γαληνῷ* (ἀριθ. 8, 9, 10 τοῦ 1880). Ὁ κ. Βεγλερῆς καταδεικνύει τὴν ταυτότητα τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς νόσου τῆς Ἀγκύρας, τὰ δὲ συμπεράσματα αὐτοῦ ἀποδέχεται πληρέστατα ὁ κ. Corlieu. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Βεγλερῆ περιγραφομένη ἐπιδημίᾳ, παρουσιάζονται τινα ἐκ τῶν σχετικῶς σπανιωτέρων τοῦ τυφοῦ συμπτωμάτων, ὅσα περιέγραψεν ἡ ἀθάνατος γραφὴς τοῦ Θουκυδίδου.

Συγκεφαλαιῶντες τὰ ἀνωτέρω, λέγομεν, ὅτι διὰ τοὺς φρονούντας, ὅτι ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηνῶν παρήχθη ἐπιτοπίως, ἐπιβάλλεται ἀναποδραστικῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πόλις ἡμῶν εἶνε πάντοτε ἐκτεθειμένη εἰς παρόμοιον ἀτύχημα, εἰ ποτε

παρουσιασθῶσιν αὐθις οἱ αὐτοὶ κακοὶ ὑγιεινοὶ ὄροι, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶνε ἀδύνατον ἐν πόλει ἥτις μετὰ τοῦ Πειραιῶς παρουσιάζει ἤδη πληθυσμὸν ὑπερεκατοντακισχιλίων κατοίκων, ὧν ὁ ἀριθμὸς συνεχῶς αὐξάνει. Ἐν πόλει μάλιστα ἐν ἡ τὸ θέρος παρουσιάζει ἐνίοτε ἔκτακτα καὶ παρατεταμένα θάλαππ, τοιοῦτος κίνδυνος εἶνε πάντοτε ἐπικείμενος ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ἡ ἐπικρατούσα παραμέλησις τῶν στοιχειωδῶν κανόνων τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς. «Αἱ Ἀθηναίαι, ἔλεγεν ἡμῖν ἐσχάτως πολυτερεὶς ἰατρός, ἔνεκα τῆς τοπογραφικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ τῶν συχνᾶς πνεόντων σφοδρῶν ἀνέμων εὐρίσκονται ὑπὸ κλιματικῆν ἐποψιν εἰς ἐκτάκτως καλοὺς ὑγιεινοὺς ὄρους. Ἀλλ' οἱ ὄροι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἐξουδετερώσωσι τοὺς κινδύνους τοὺς δυναμένους νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων ὑγιεινῶν μέτρων. Διὰ τοῦτο ὅπως ἔχει ἡ παρ' ἡμῖν ἀκαθαρσία ἀπειλούμεθα πάντοτε ὑπὸ σπουδαίας τινὸς ἐπιδημίας.»

Πάντες συναισθανόμεθα τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων τοῦ πολυτερέου ἰατροῦ. Ἀλλ' ὅμως ἡ παρούσα γενεὰ ἀδυνατεῖ φαίνεται νὰ πράξῃ τὰ δεόντα. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἐντὸς πεντηκονταετίας ἀνηγέρθησαν ἐκ τῆς κόνης δύο πόλεις οἱ αἱ Ἀθηναίαι καὶ ὁ Πειραιεύς, καὶ ὅτι τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ λίαν μετρίους ἐμπορικῶς καὶ βιομηχανικῶς ὄρους, ὀφείλομεν νὰ ἐκτιμήσωμεν εὐλικρινῶς τὴν μέχρι τοῦδε γενομένην ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχηθῶμεν συνάμα ὅπως ἐπιχειρήσωμεν συστηματικῶς καὶ ἄνευ ἀναβολῆς τὰ εἰς πᾶσαν πεπολιτισμένην πόλιν χρήσιμα δημόσια ἔργα.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

Ἀπρίλιος

Ἐὰν οἱ τρεῖς ἄριστοι μῆνες διηγωνίζοντο ποτε ἐπὶ εὐνοίᾳ ἐν τῇ κλεινῇ πόλει τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ἔχων πλειοτέρας ἐλπίδας ἐπιτυχίας θὰ ἦτο βεβαίως ὁ καλὸς Ἀπρίλιος. Ὁ Μάρτιος εἶνε ὀξύχολος, ιδιότροπος, πλήρης ἐλαττωμάτων, ἅτινα προσεγγίζουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Φεβρουάριον, ὁ Μάιος πάλιν εἶνε θερμὸς, μονότονος, σχολαστικὸς μόνος ὁ Ἀπρίλιος, ὁ δροσερὸς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ψυχρὸς, ὁ βρέχων τὸσον ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ ποτίσῃ τοὺς κήπους, καὶ θερμαίνων τὸσον ὅσον ἀρκεῖ εἰς τὰς κάλυκας τῶν ῥόδων ἵνα διανοιγῶσι, εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν τερπνὸς ἀθηναϊκὸς μῆς, ὁ γνήσιος τῆς Ἀνοιξέως υἱός, ὁ ἔχων ὡς σύμβολα βεβαυμένα εἰς τὸ χροῶμα τῆς χαρᾶς τὰ αὐγὰ τοῦ Πάσχα καὶ τὰ ῥόδα τῶν κήπων.

Ὁ ἐφετινὸς Ἀπρίλιος εἶχε καὶ τοῦτο τὸ ἰδι-

αζον, ὅτι ἐπέδειξε τάσεις φιλοδοξίας ὅλως ἀσύνθητες. Καθ' ὃν χρόνον ἡ δάφνη, ἡ στέφουσα ποιητὰς καὶ στρατηλάτας, ἐξέπεσεν εἰς τὰ μαγειρεῖα μεταβληθεῖσα εἰς ἀπλοῦν καρύκευμα τῶν ἰχθύων καὶ τοῦ βοείου κρέατος, αὐτὸς δὲ εὐλογημένος ἐξήλευσε ταύτην καὶ ὠρίσεν ἡμέραν τῆς ἀφιξέως του ἐκείνην ἀκριβῶς, καθ' ἣν οἱ Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοὶ κλάδους δάφνης ἐπισείοντες ἐώρταζον τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ θριαμβευτικὴν εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλ' ἡ δαφνοστεφῆς αὐτὴ ἀφιξίς δὲν τὸν ἀπῆλλαξεν οὐδ' ἐφέτος τῶν συνήθων ψευδολογιῶν, αἰτινες κυκλοφοροῦσαι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς κίβδηλα νομίσματα εἰς τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων καὶ εἰς τὰ χεῖλη τῶν εὐφυλόγων, ἐπισύρουσαι κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀθώου Ἀπριλίου τὰς ἀράς τῶν ἀπατωμένων ἐξ εὐαρέστου τινὸς καὶ ποθητῆς εἰδήσεως, ἢ ἐμμέτρους συμβουλὰς πλήρεις συκοφαντίας ὡς τὴν ἀκόλουθον:

Τοὺς φίλους σας γιὰ τὴν ψευτιά τους
Σήμερα νὰ φοβάσθε μόνο
Ταῖς φίλαις σας ὅλο τὸ χρόνο . . .
Ρίαν' ἔχουνε μεσ' ἔς τὴν καρδίαν τους
Στὰ λόγια τους καὶ ἔς τὰ φίλια
Παντοτινὴ πρωταπριλιά.

Ἡ πολιτικὴ καθυδεῖ νήδυμον. Ἐναντίον τῶν φυσιολογικῶν νόμων, καθ' οὓς τὰ ἔντομα ναρκοῦνται μὲν καθ' ὄλον τὸν χειμῶνα ἀρπυνίζονται δὲ καὶ ἀναλαμβάνουσι νέαν ζωὴν κατὰ τὸ Ἔαρ, ἢ Ἑλληνικὴ Βουλὴ, τὸ πολυτάραχον καὶ περιβουβίζον τοῦτο ἔντομον, ναρκοῦται μὲν τὸ θέρος τὸν δὲ χειμῶνα ἐξυπνᾷ. Ἐλλειπούσης δὲ τῆς Βουλῆς πᾶσα ἡ πολιτικὴ ζωὴ περιορίζεται εἰς κανονισμοὺς μισθῶν κλητήρων ἐπαρχείων ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, καὶ εἰς δημοσιεύσεις ἀγορεύσεων κοινοβουλευτικῶν, αἵτινες τυγχάνουσιν ἐλευθέρως ἐπικοινωνίας ἀβλαβεῖς πλέον μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον καθαρσιν, ἣν ὑπέστησαν ἐν σκοτεινῷ σὺρτη δημοσιογραφικῶν γραφείων.

Ὡς πρὸς τὰ Ἐξωτερικὰ αἱ μετὰ τῶν ξένων δυνάμεων γειτόνων καὶ μὴ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος εἰσὶ φιλικώταται, τὰ δὲ περὶ ἐπαναστατῶν ἐπὶ τῶν Πυρηναίων καὶ περὶ γάμων καὶ ταξιδιῶν τῶν γερμανῶν ἡγεμονοπαίδων καὶ περὶ Αἰγυπτίου τηλεγραφήματα, ἀποδέχονται οἱ κάτοικοι τοῦ ἔσπεως, μόνον ὡς ἀπαραίτητον προσφάγιον τοῦ πρωϊνοῦ καφέ τῶν ἐν ταῖς πρώταις σελίσιν τῶν ἐφημερίδων.

Τὴν μονοτονίαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου ποικίλλουσι κατ' Ἀπρίλιον αἱ ἐξοχικαὶ ἐκδρομαί, αἱ συνήθειαι καὶ ὅλως ἰδιωτικαὶ καθ' ὁμάδας οἰκείων τελούμεναι εἰς τοὺς κήπους, τὰ χωρία καὶ τὰ σκιερὰ περιχώρα τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ Φάληρον ἀφ' ἐτέρου, τὸ αἰώνιον αὐτὸ καὶ μονότονον Φάληρον,

τὸ ὁποῖον τείνει ν' ἀπορροφήσῃ ὅλας τὰς ἑορτὰς καὶ ὅλας τὰς τέρψεις τῶν Ἀθηνῶν, συγκαλοῦν κατὰ συνήθειαν ἐν πάσῃ πανηγύρει ἡμέρᾳ τὴν μερίδα τοῦ ἐκλεκτοῦ κόσμου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄμμου του, καὶ αἱ δύο μεγάλαι πανηγύρεις ἡ τῶν Μεγάρων, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, καὶ ἡ τῆς Ἐλευσίνος τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὰς ὁποίας ἀθροοὶ μεταβαίνουν δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἀμαζῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα γευθῶσι τοῦ μαγειρικοῦ κιοριτοῦ καὶ θερμομετρήσωσι τὸν ἥλιον τῆς Ἐλευσίνος, θεώμενοι τὰς περικαλλεῖς καὶ χρυσοκομήτους ἀγρότιδας ἐν τῷ γραφικῷ συμπλέγματι τοῦ ἀρχαίου χοροῦ τῆς τράτας.

Ἐφέτος προστεθήσαν οἱ ἐν τῷ φαληρικῷ ἀλιπέδῳ ἵπποδρομικοὶ ἀγῶνες ἐπάσχολῆσαντες ἐπὶ δύο κυριακὰς μεγάλην μερίδα πληθυσμοῦ, μολονότι δὲν κατώρθωσαν ἔτι νὰ ἐγκλιματισθῶσιν οὗτοι καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς ἀλλαχοῦ, ἐξυψούμενοι εἰς εἶδος ἐθνικῆς πανηγύρεως, πλήρους θεληγῆτρον καὶ ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλ' ἀπομένουσι μόνον ἀπλοῖ συναγωνισμοὶ προσωπικῆς φιλοτιμίας καὶ ἐλευθεριότητος. Ἐν τούτοις ἐλπίζομεν ὅτι διὰ τῶν ἀκαταβλήτων ἐνεργειῶν τῶν διοργανούντων αὐτάς, σημαντικὴ πρόοδος καὶ τελειοποίησις θὰ ἐπέλθῃ ἐν τῷ μέλλοντι τοῦτ' αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Παρασσοῦ διοργανωθείσης Ἐκθέσεως ἀνθέων καὶ φυτῶν, ἣτις ἀπομένει εἰσέτι στενὴ καὶ περιορισμένη.

Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον γεγονός τοῦ λήξαντος μηνὸς διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἡ ἐγκαίνισις τοῦ ἀπὸ Βώλου εἰς Λάρισαν σιδηροδρόμου, ἐπιστήμως γενομένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως, ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ Θεσσαλικοῦ λαοῦ, ἑορτάζοντος οὕτω λαμπρῶς διὰ γιγαντιαίου βήματος πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἑνωσιν ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ φεύγει πάλιν ὁ Ἀπρίλιος, ὁ φαιδρὸς καὶ ἥρεμος μῆς, ἀφοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τόσα μικρὰ πτηνὰ φλυαροῦντα ἐν ταῖς φωλαεῖς, εἰς τόσα ἔντομα βόσκοντα ἐν τοῖς κήποις, ἀφοῦ κατέλιπε καὶ εἰς ἡμᾶς ὡς κληρονομίαν καὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα του ῥόδα, ἵνα πλέξωμεν στεφάνους καὶ κοσμήσωμεν τὰς θύρας τῶν οἴκων μας, ὑποδεχόμενοι τὸν εὐτυχῆ αὐτοῦ διάδοχον τὸν χλοερὸν καὶ ῥοδοστεφῆ Μάιον.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τῷ ξενοδοχείῳ:

Ὁ κ. Μ* πρὸς τὸν κ. Ν*, ὅστις διατάσσει νὰ τῷ φέρωσι δύο φιάλας καμπανίτου:

— Κάτι βλέπω ἔξω τῶρριξες σήμερα; μήπως εἶχες καμμίαν ἐξαιρετικὴν τύχην;..

— Τύχην λέγεις; Εἶνε σήμερον, ἀδελφέ, ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τῆς μακαρίτισσας τῆς γυναίκας μου!

Ἐκεῖνος: Σκληρὰ. θὰ μὲ κάμης νὰ ἀποθάνω, καὶ τότε θὰ σοῦ παρουσιάζεται τὸ πνεῦμά μου...

Ἐκεῖνη: Τὸ πνεῦμά σου; τότε λοιπὸν θὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν τέλος πάντων νὰ γνωρίσω ἕνα πράγμα, ποῦ εἰς σήμερον μοῦ εἶνε ἐντελὴς ἄγνωστον!

Ἐν βιβλιοπωλείῳ:

— Πόσο ἔχει ὁ Καζαμίας;

— Μία δραχμὴ.

Μετά τινα σκέψιν:

— Νά, πάρε ἐξήντα λεπτά καὶ δόσε μου ἕνα.

— Ὅχι...

— Μὰ τί; τώρα πέρασαν 4 μῆνες ἀπὸ τὸ χρόνο, καὶ ἐκεῖνα τὰ φύλλα μοῦ εἶνε πλέον ἀχρηστὰ δὲν ἔμπορῶ νὰ σοῦ τὰ πληρώσω καὶ ἐκεῖνα!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἐὰν οἱ δόλιοι καὶ ἄτιμοι ἄνθρωποι εἶχον ἀρκοῦσαν δευδερκεῖαν ἵνα διδώσι τὸ ἀληθές αὐτῶν συμφέρον, ἐξ ἀπαιτίας θὰ ἐγίνοντο ἐντιμοὶ ἂν οὐχὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν τιμότητα καὶ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διεξάγῃσι καλλίτερον τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Οἱ τοιοῦτοι ἐκτελεῦνται συνήθως τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἰδίας πλεονεξίας καὶ τοῦ φθόνου, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἴδωσι πέραν τοῦ ἄμεσου συμφέροντος, οὔτε νὰ παρατηρήσωσι τὰς συνεπείας τῆς ἀνεγνωρισμένης ἀκρατικότητος ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ τὰ μέγιστα ὀφελήματα, ἅτινα ἡ καλὴ ὑπόληψις προσπορίζει ἐν τέλει εἰς τὸν ἄνθρωπον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατανάλωσις ἵππειου κρέατος ἐν Παρισίοις. — Ἐκ διατριβῆς τοῦ κ. Γ. Πιλαβίου περὶ τοῦ ἵππειου κρέατος ὡς εἶδος τροφίμου τοῦ ἀνθρώπου δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Ἐταιρίας τῆς Ὑγιεινῆς μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὰς ἐπομείνας πληροφορίας:

«Τῷ 1856 τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου, πιεζόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῶν παρακλήσεων τῶν ἐπιφανεστέρων ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, συνέστησεν ἰδίαν ἐπιτροπὴν τῆς ὑγείας, εἰς ἣν ὑπέβαλε τὴν ἐξέτασιν τοῦ κρέατος, καὶ ἐζήτησεν ἵνα ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη μετὰ λεπτομερῆ ἐξέτασιν καὶ παρατήρησιν θετικῶς ἀποφανθῇ ἐὰν ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πώλησιν τοῦ ἵππειου κρέατος εἰς τὰ δημόσια τῶν Παρισίων κρεοπωλεῖα. Ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης συνταχθεῖσα παρὰ τῶν ἰατρῶν Huzard καὶ Verneis συμπραίνεται, ὅτι εἰ καὶ θεωρεῖ ἴσως ὑπερβολικὰ τὰ

ἕως τότε ὑπὲρ τῆς χρήσεως τοῦ ἵππειου κρέατος γραφέντα καὶ λεχθέντα, μολοντοῦτο ἡ Κυβέρνησις δύναται ἀφθῶς καὶ ἀνευ βλάβης τῆς δημοσίας ὑγείας· νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐν δημοσίοις κρεοπωλείοις πώλησιν τοῦ ἵππειου κρέατος πρὸς δημοσίαν διατροφήν.

» Κατ' ἀκολουθίαν, χάρις εἰς τὰς προσπάθειας σπουδαίων ἀνδρῶν καὶ ἰδίως τῆς ἐν Παρισίοις Ζωολογικῆς Ἑταιρίας καὶ εἰς τὴν ἐπελευθυσαν συνδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἐξεδόθησαν ἔκτοτε εἰδικὰ νομοθετήματα καὶ ἀστυνομικαὶ ὑγιεινὰ διατάξεις, δι' ὧν ἐπιτρέπετο κατὰ τὸ 1866 ἡ σύστασις εἰδικῶν κρεοπωλείων, ἕνα ἀντὶ ἐλαχίστης διατιμῆσεως ἐπωλείτο δημοσίως τὸ ἵππειον κρέας. Ὄθεν τὸ πρῶτον τοιοῦτον ἵπποκρεοπωλεῖον ἠνοίχθη ἐν Παρισίοις τὴν 9 Ἰουλίου τοῦ 1866· μέχρι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἐπομένου ἔτους 1867, ἐν διαστήματι ἐνὸς δηλονότι ἔτους, ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαγέντων ἵππων ἀνήλθεν εἰς 2,152, ἧτοι ἐν ὄλῳ καθηκλώθη πρὸς δημοσίαν διατροφήν ἵππειον κρέας 400,260 χιλιogramμων.

» Κατὰ τὸ 1872, ἧτοι ἐν ἔτος μετὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαγέντων ἵππων ἔφθασεν εἰς 5,732, ἧτοι ἐγένετο κατανάλωσις 994, 580 χιλιogramμων καθαροῦ ἵππειου κρέατος.

» Κατὰ τὸ 1875 ἐσφάγησαν ἐν Παρισίοις πλείονες τῶν 6,000 ἵππων, τὸ δ' ὅλικόν βάρος τοῦ καταναλωθέντος κρέατος ἔφθασε μέχρις 1,300,000 χιλιogramμων.

» Τὴν ὑπερβολικωτάτην φυσικῶς κατανάλωσιν τοῦ ἵππειου κρέατος εὐρίσκωμεν κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν Παρισίων πολιορκίαν (1871), ὅτε κατὰ τὸ ὅλιγον ἐκεῖνο διάστημα ἐσφάγησαν ἐν τῇ πόλει μόνον ταύτῃ πλείονες τῶν 65,000 ἵππων, ὧν καὶ ἡμίονων, ἧτοι ἐγένετο δημοσία κατανάλωσις 12, 300,000 χιλιogramμων ἵππειου κρέατος.

» Ἡ στατιστικὴ τοῦ ἔτους 1882 ἀναφέρει πλεόν τῶν 10,000 ἵππων σφαγέντων ἐν Παρισίοις ἡ δὲ τοῦ παρελθόντος ἔτους 12,834.

» Ἀπὸ τοῦ 1866, ὅτε ἐστυτήθη ἐν Παρισίοις ἀδεία τῆς ἀστυνομίας τὸ πρῶτον ἵπποκρεοπωλεῖον, μέχρι τοῦ 1872, ἰδρύθησαν αὐτόθι πλείονα τῶν 40 τοιούτων κατὰ τὸ παρελθόν δ' ἔτος 1883 ὁ ἀριθμὸς τούτων ἀνήλθε μέχρι τῶν 80.

» Ἐὰν κατ' ἀκολουθίαν συγκρίνωμεν ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω ἀριθμούς, πειθόμεθα ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ἵππειου κρέατος ἐν Παρισίοις θαυμασίως προώδευσε, καταναλισκομένου κυρίως εἰς ὠρισμένας συνοικίας πρὸς διαφορὰν τῆς ἀπορωτέρας ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῶν ἀπόρων σπουδαστῶν καὶ τοῦτο καθ' ὅσον σήμερον τὸ ἵππειον κρέας πωλεῖται ἀντὶ τῆς ἡμισείας τιμῆς ἢ ὅσον τὸ βόειον.»

Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ θερμομέτρου. — Ἐσχάτως ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Λονδίῳ βασιλικῆς μετεωρολογικῆς Ἑταιρίας κ. Scott ἀνέγνω ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ ταύτῃ ὑπόμνημα συνοπτικὸν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ θερμομέτρου. Ἐκ τῆς πραγματείας ταύτης γυλλικῆ ἐφημερίδις ἐρανίζεται τὰς ἐπομένας πληροφορίας·

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐφευρέτου τοῦ θερμομέτρου εἶνε ἄγνωστον. Ἡ παλαιότερα τοῦ ὄργανου τούτου μνηεὶς εὐρήται ἐν τινι ἔργῳ τοῦ διδάκτορος Fludd, δημοσιευ-

θέντι ἐν ἔτει 1633. Ὁ ἐπιστήμων οὗτος ἀναφέρει τὸ θερμόμετρον ὡς ἐν χρήσει· ἐν πρὸς πεντηκονταετίας· ἐπίσης ποιεῖται μνηεὶαν αὐτοῦ καὶ ὁ Βάκιων ἀπολλωνίων τῷ 1636. Τὰ πρῶτα θερμόμετρα ἦσαν κυρίως βάροθερμοσκοπία, ἡ δὲ κατασκευὴ αὐτῶν λίαν ἀτελής καὶ διάφορος τῆς τῶν σημερινῶν. Πρῶτη δὲ ἡ Ἀκαδημία Del Cimento ἔδωκεν εἰς τὸ χρῆσιμώτατον τοῦτο ὄργανον τὸ σχῆμα ὅπερ ἔχει νῦν.

Τὰ πρῶτα θερμόμετρα κατασκευάσθησαν τῷ 1621 ὑπὸ τοῦ Ὀλλανδοῦ Drebbel· ὁ δ' ἐκ Παταύου φυσικὸς Ch. Renaldi ἢ Renaldini πρῶτος πρότεινε τῷ 1694 νὰ σημειωθῶν ἐπὶ τοῦ θερμομέτρου τὰ δύο ὅρια τῆς θερμοκρασίας, τούτεστι τῆς τήξεως τοῦ πάγου καὶ τῆς τοῦ ζέοντος ὕδατος, καὶ νὰ διαιερεθῇ τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα εἰς ὠρισμένον ἀριθμὸν μερῶν ἴσων ἀλλήλοις. Τὰ πρῶτα θερμόμετρα περιείχον οἰνόπνευμα πρὸς σημείωσιν τῆς θερμοκρασίας, πρῶτος δ' ὁ Χάλλεϋ συνεβάλευσε τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι' ὕδραργύρου· τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀνέφερεν πρῶτος ὁ Νελτων. Τὸ θερμόμετρον τοῦ Ρεωμόρου ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ τελειοποιήσαντος αὐτό, πρῶτος δὲ κατασκευάσας αὐτό εἶνε ὁ de Luc, φυσικὸς ἐκ Γενεύης. Τὸ ἑκατονταβάθμιον θερμόμετρον, ὅπερ κοινῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν Κέλσιον, εἶνε ἐπινοήσις ἄλλου ἐπιστήμονος τοῦ Linndus· εἶχε δὲ τὸ ὄργανον τοῦτο ἐν ἀρχῇ ἀντιστρόφως τὴν κλίμακα αὐτοῦ, ἧτοι τὸ μὲν μηδὲν ἐσημείου τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ζέοντος ὕδατος, ὁ δ' ἀριθμὸς 100 τὴν τοῦ τηκομένου πάγου.

Ὁ Ἀμερικανὸς Βανδερβίλτ ὑπολογίζει τὴν περιουσίαν του εἰς 194,000,000 δολλάρια. «Εἶμαι, ἔλεγε, ἐπ' ἐσχάτων πρὸς φίλον, ὁ πλουσιώτατος κάτοικος τῆς γῆς. Τοῦ δουκὸς τῆς Οὐντερνιαντέρης ἡ περιουσία ὑπολογίζεται εἰς 200,000,000 δολλάρια, ἀλλ' ἀποφέρει δύο τοῖς ἑκατὸν, ἐνῶ ἡ ἐμὴ περιουσία ἀποφέρει ἕξ.» Ἡ καθημερινὴ πρόσδοσις τοῦ Βανδερβίλτ ἀνέρχεται εἰς 28,334 δολλάρια, ἀνὰ πᾶσαν δ' ὥραν εἰσπράττει ἐκ τόκων 1180 δολλάρια. Ἐκ περισσοῦ πορίζεται κατ' ἔτος 2,000,000 δολλάρια ἐξ ἐμποίτησεως γαιῶν.

Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἰῶαν Τουργένιεφ, κατατεθείς ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Πετροῦπόλεως, βαρύνει κατὰ τινὰ ρωσικὴν ἐφημερίδα 2 χιλιόγραμμα καὶ 12, γρ. ἧτοι ὀλίγον τι πλείοτερον 1 1/2 ὀνκας. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ λόρδου Βύρωνος ἐζύγιζε 2 χιλιόγρ. 38, ὁ τοῦ Κρόμβελ 2,23, ὁ τοῦ Κυβιέρου 1,829, ὁ δὲ τοῦ Δουκωύτρεν 1,236.

Ἡ εἰσαγωγὴ πεπηγότος κρέατος ἐξ Αὐστραλίας εἰς Ἀγγλίαν ἔλαβε, κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη, κολοσιακὰς διαστάσεις. Ἐνῶ, κατὰ τὸ ἔτος 1880, εἰσῆχθησαν μόνον 400 κτήνη, κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος εἰσῆχθησαν 199,732 σώματα κτηνῶν. Ἐκ 30 φορτίων τρία μόνον ἐφθάρησαν κατὰ τὸν πλοῦν, τὰ λοιπὰ δ' ἀφίχθησαν εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Οὕτως αἱ ἀναριθμητοὶ τῆς ἀπωτάτης ἀποικίας ἀγγελοὶ χρησιμεύουσιν εἰς διατροφήν τῶν πενεστέρων κατοίκων τῆς μητροπόλεως.